

OUD – DUIVENDRECHTSE SAECKEN

NUMMER 4, JAARGANG 2, OKTOBER 2005

VAN VENSER TOT WEESPER

foto: Cor Meulenbelt

De minimumbijdrage in de drukkosten van dit blad bedraagt € 1,50

Uitgave onder auspiciën van de Stichting Oud - Duivendrecht

Alles wat te zien is op de foto uit 1955 van het voorblad bestaat niet meer.
De fotograaf stond op het viaduct dat liep over de Abcouderstraatweg, die deel uitmaakte van de Burgemeester Stramanweg van Ouderkerk naar Diemen. Aan de rechterzijde lag het fort. De huizen op achtergrond lagen aan de Bijlmerringkade. Het hoge huis rechts werd bewoond door burgemeester Mul van Weesperkarspel met zijn gezin.

INHOUDSOPGAVE

Oud-Duivendrechtse Saecken 2^e jaargang nummer 4 oktober 2005

Van Venser tot Weesper, het TIENDE nummer van O.D.S.

Voorblad	1
Inhoudsopgave	3
Voorwoord	4 – 5
De dochter van de fortwachter vertelt	6 - 9
Sector Ouderkerk van de Stelling van Amsterdam	10 – 15
Foto's van Fort Duivendrecht	15 – 17
Weesperkarspel	18 – 20
De burgemeestersdochter vertelt	21 – 22
Bordjes met routebeschrijving	23 – 24
Wapens Ouder-Amstel e.o.	25 – 26
Dorpstimmertuin aan de Molenkade	27 – 37
Venserpolder	38 – 40
Correcties	41
Bronnen en redactiegegevens	42
Kaart Weesperkarspel	44

Spoorwachterswoning bij Zwarte Laantje
Datering: 10-1893
Olie Jzn., Jacob (fotograaf)

Venserpoldermolen aan Weespertrekvaart.
Datering: 1891
Olie Jzn., Jacob (fotograaf)

oktober 2005

Allerbeste fans van het oude Duivendrecht!

Met de informatiebordjes, verspreid langs de historische dorpskilometers, heeft sinds 10 september de wandelroute door ons dorp extra cachet gekregen. De oude wandelroute in het blauwe boekje uit 1993, gepubliceerd ter gelegenheid van de opening van station Duivendrecht, is hiermee vanzelf historie geworden. Uit heel veel enthousiaste reacties blijkt hoe plezierig mensen het vinden om in ons langgerekte, lintbebouwde dorp het een en ander te weten te komen over wat er was en vooral wat er nog is. Midden in deze aflevering van Oud-Duivendrechtse Saecken is de wandelroute opgenomen.

Vanwege deze "historische bordjesroute" en met het thema van de jaarlijkse week van de geschiedenis (29 oktober tot 6 november) "Buren" in het achterhoofd, ontstond de titel van deze uitgave.

Weesperkarspel neemt als "buur" van Duivendrecht hierin een belangrijke plaats. Talloze malen horen wij van zoveel mensen over deze nu verdwenen gemeente. Mevrouw Mul, dochter van de op één na laatste burgemeesters, vertelt uit haar herinneringen. Zij bleek, dankzij haar vader over een dermate interessant en omvangrijk archief te beschikken, dat wij bij het ter perse gaan van dit nummer, moesten besluiten, een apart nummer te wijden aan dit onderwerp. Het is zelfs mogelijk een kleine tentoonstelling in te richten in de bibliotheek.

Het fort en de daarbij behorende militaire geschiedenis komen ruimschoots aan de orde. Ooit vertelde Mientje Schipperijn ons, hoe haar grootvader, bovenmeester van de openbare school alhier, op zijn wandeling naar het gemeentehuis in Ouderkerk, 's morgens het fort nog zag, dat 's middags in het veen weggezakt was. Tante Mientje had een hoge leeftijd, toen zij die gebeurtenis memoreerde en aan de hand van wat u verderop leest, kunt u zelf ontdekken wanneer dat ongeveer geweest moet zijn.

Mevrouw Vermeulen-Vogelsang verschaftte ons haar herinneringen aan de tijd op het fort, waaraan mevrouw Mul toevoegde wat zij nog weet over de familie Ensing uit de periode ervoor. De vele foto's verduidelijken de situatie van dit deel van de Stelling rond Amsterdam. Een nog niet zo bekend, maar niet onbelangrijk onderdeel van het werelderfgoed bevindt zich in onze gemeente. Duivendrecht en Ouderkerk komen ter sprake. Over het fort Waver is al eerder gepubliceerd in Speuren en Ontdekken (tijdschrift van Wolfgerus van Aemstel).

De Venserpolder met de directe relatie naar de Molenkade via de Venserpolder geeft ons een goed beeld van de zorg van onze voorouders om de waterbeheersing. Met molens en dijken dienden het waterpeil op de juiste hoogte gehouden te worden om de bewoners te behoeden voor overstromingen. Op die manier ontmoeten we vanzelf de molenaarsfamilie Portengen. Uit de documenten van de Historische Kring Diemen en mevrouw Mul begrijpen we hoe interessant het is die geschiedenis te onderzoeken en voor u te noteren.

Wie de Molenkade goed bekijkt, krijgt vanzelf oog voor de bijzondere huizen, die daar nog staan, afgewisseld door de bedrijven met aan het eind "De molen van Portengen". Inzicht in hoe het was, krijgen we van de kleurrijke familie Ruigrok van de Werve. Hun verhaal strekt zich nog verder uit dan hun woon- en werkplek. Het Clarissenklooster heeft hun historische belangstelling. Zodoende komen we nog meer aan de weet over die geheimzinnige zwaar gesluierte nonnen, die er woonden. Langzamerhand ontstaat over het klooster een completer beeld, wanneer u dit toevoegt aan de informatie uit de voorafgaande afleveringen van dit blad. Op deze manier hebben we weer gewandeld, maar dan op een manier, waarbij u gemakkelijk vanuit uw zitplaats al lezend de weg door Duivendrecht volgt.

Weg naar het Fort (latere Abcouderstraatweg) met molen Westbijlmerpolder
 datering: 10-1893
 collectie: Olie Jbz., J.; Vervaardiger: Olie Jzn., Jacob (fotograaf).

Uit haar jeugdijaren op het fort heeft mevrouw Vermeulen-Vogelsang géén foto's

Het was militair terrein en fotograferen was in haar tijd streng verboden.

Op bladzijde 11 staan foto's gemaakt van het huis op het fort uit ca 1930

Dochter Rinske van fortwachter Albert Vogelsang vertelt:

Als meisje van een jaar of tien kwam Rinske in 1930 te wonen op fort Duivendrecht.

De vader van Rinske was beroepsmilitair. Toen hij hartklachten kreeg moest hij omzien naar een lichtere baan bij Defensie.

Er waren verschillende vacatures als fortwachter: op het fort aan het Pampus, onderdeel van de Stelling van Amsterdam en op Fort De Bilt, een onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en één van de vijf forten van de gemeente Utrecht. Vader Albert koos voor een standplaats op fort Bijlmer, vlak bij Duivendrecht. Hij had een enorme voorliefde voor het kweken van groentes en de grote tuin van het fortcomplex bij Duivendrecht gaf de doorslag bij de keuzes. In Duivendrecht en omgeving zag vader ook goede opleidingsmogelijkheden voor de vier van de vijf kinderen, die van Amersfoort meeverhuisden naar Duivendrecht.

Rinske was op één na de jongste van de kinderen.

Het was voor een meisje uit Amersfoort niet gemakkelijk om hier naar de christelijke school te gaan, met lichte kousjes en een kort geknipt kopje en ook nog een klein koffertje voor de middagboterham. Zij trof gelukkig een lieve juf, die haar heeft leren toneelspelen. Later zou toneelspelen een hobby worden. In Duivendrecht heeft mevrouw diverse malen op de Bühne gestaan. O.a. in My Fair Lady.

Rinske vond Duivendrecht maar klein: een lange straat met bomen, een paadje, een schuine berm en een sloot. Er waren twee straatjes de Nieuwstraat en de Spoorstraat, later omgedoopt in Tamarindestraat en Korenbloemstraat. *Met de groei van Duivendrecht kregen de straten de namen van bomen en bloemen. Straten met namen van bloemen bevinden ten westen van de Rijksstraatweg, straten met namen van bomen ten oosten van die weg.*

Het fort Bijlmer - A 111 – post Duivendrecht en het Kruithuis waren bewaarplaatsen vol kruit en projectielen. De gebouwen stonden in de gemeente Weesperkarspel (lange tijd met een c geschreven), later opgeheven als gemeente. Zie ook pagina 19.

Eigenaar van de gebouwen op het fort was het Ministerie van Defensie en het complex viel binnen de Sector Ouderkerk. Adjudant Rozemond kwam namens het Ministerie met regelmaat langs om de gebouwen te controleren. De fortwachter was een oud-militair en hij was tevens onbezoldigd Rijksveldwachter. Vader had in die laatste hoedanigheid contacten met burgemeester Mul, de op een na laatste burgemeester van de gemeente Weesperkarspel.

Fortwachter Vogelsang beschikte over een verzegeld wapen. Er was in de jaren dertig van de vorige eeuw veel sociale onrust en tijdens een oproer sliep vader beneden op de divan met zijn wapen binnen handbereik, voor die periode was het wapenzegel verbroken.

“De toestand was bedreigend en het leed niet te overzien, als er er iets zou gebeuren”.

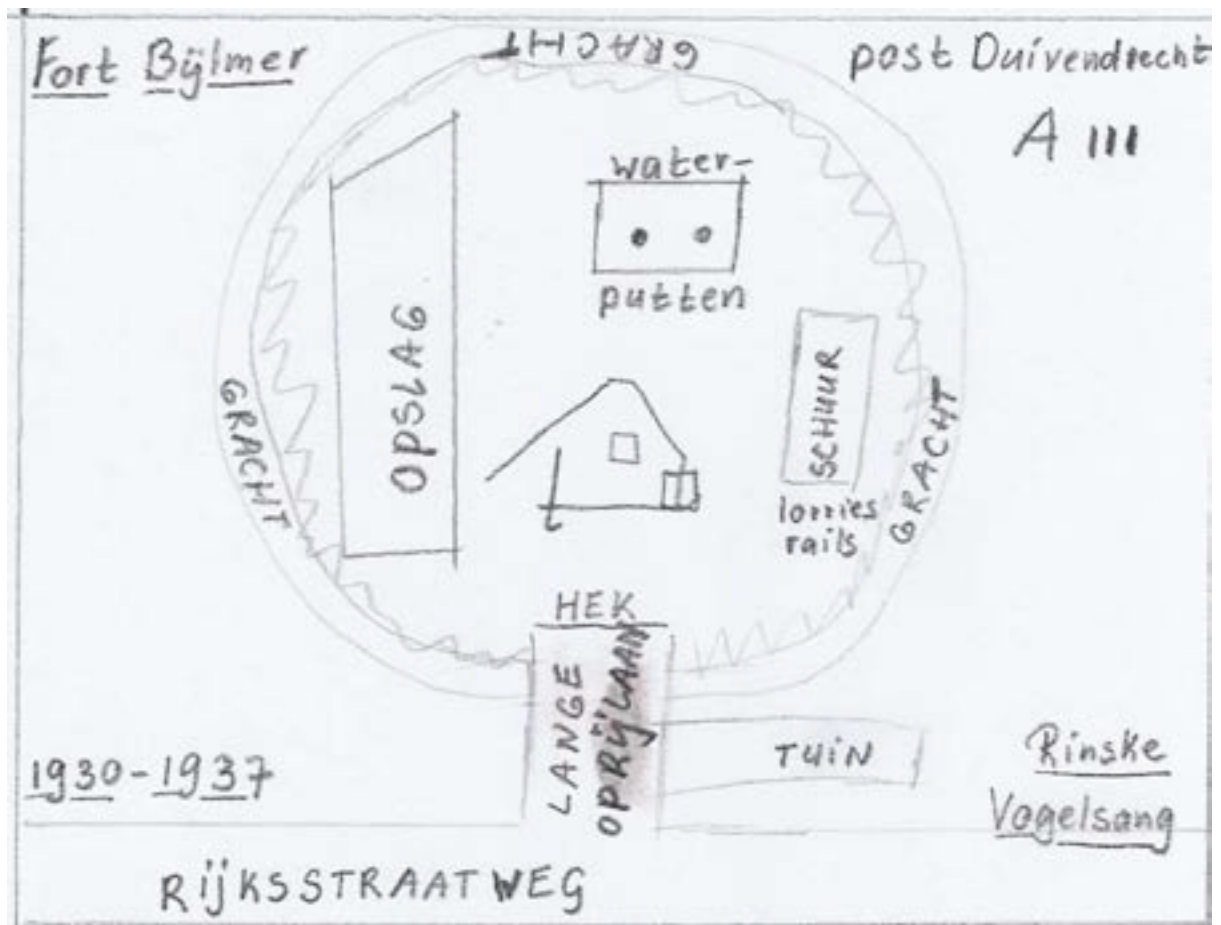
In juli 1934 werden de toch al lage werkloosheidsuitkeringen met 10 procent verlaagd.

Dat leidde tot rellen in Amsterdam, waar tienduizenden werklozen woonden. In de Jordaan was het verzet het hevigst. Het protest liep volledig uit de hand. Dagenlang werd er fel gevochten, niet alleen in de Jordaan, maar ook in de Indische Buurt en de Dapperbuurt.

Militairen en marechaussees moesten de rust herstellen. Er vielen doden en gewonden.

Omdat vader voorkeur had voor het volgen van openbaar onderwijs, moest Rinske naar school in Ouderkerk en later met de bus van Verberkt naar school in Weesperkarspel, bij het Gein. Na een lange logeerpunt bij familie in Friesland kwam Rinske terug in Duivendrecht en toen was Duivendrecht ineens anders: er was een nieuwe brug, straatverlichting en een stationnetje. Dat betekende dat zij met de trein naar school kon gaan in Amsterdam.

Ter hoogte van de spiegel, bij de viersprong in de buurt van het fort geplaatst in verband met het drukke(!) verkeer, was in Rinske's jeugd een soort hangplek voor jongeren. Bij kruidenier van Willigen en bij café Spruijt waren de jongeren en hun gedrag niet zo gezien en hier kwamen ze samen.

Rinske Vermeulen-Vogelsang schetst de situatie op het fort

Duivendrecht

Afbraak van het fort.

datering: 15-04-1968
fotograaf Stam, J.

Als in die dagen een familie de dokter nodig had - Sillman uit Ouderkerk was de huisarts van de familie Vogelsang – dan ging iemand naar schoenmaker Reijs en die zette een krant voor het raam. De dokter kwam langs, zag de krant voor het raam en vroeg Reijs wie er hulp nodig had. Telefoon had nog bijna niemand. De familie Kruishaar kreeg later een telefoon met slinger. Vader kon met de diensttelefoon slechts bellen naar het kruithuis en naar een meldpunt in Amsterdam.

Fort Bijlmer was met dijken en een gracht omgeven. Een mooi groot hek (Rinske vergelijkt het met het hek van kasteel Nijenrode) stond aan het eind van de heel lange oprijlaan. Er waren veel bliksemafleiders geplaatst op het fort (een noviteit) om bij deze munitieopslag de gevolgen van onweer zoveel mogelijk te beperken.

Vader deelde zijn tuin met Jan Beukeboom. Het maaien van het gras op de dijken moest in verband met de eendjes voorzichtig gebeuren en was bij inschrijving verpacht aan de familie Beukeboom.

De gracht om in te vissen was verpacht aan ene Flip.

De fortwachter is een keer woest geweest op de knecht Kees Koster. Het was hoogzomer en met zijn zeis was Kees druk aan het maaien. Het was zo snikheet dat hij zijn bovenbroek uittrok en in zijn lange onderbroek vlijtig verder werkte. Dit gedrag zinde de vader van opgroeiende dochters totaal niet en dat heeft de knecht geweten ook!

Rinske heeft op de fortgracht leren schaatsen met de kinderen van burgemeester Mul, Arie en Janny, en dat was de enige sport die ze ooit beoefend heeft. Het fortterrein had bij het hek een grote tuin, een opslagplaats voor de projectielen en een schuur voor de lorries en de rails.

Door een fout van een architect indertijd waren de ondergrondse gangen van het fort verzakt, dus niet meer bruikbaar. “Het was er vol kuilen en brandnetels en erg vuil”.

Het huis had beneden een halletje, een flinke keuken met bijkeuken en twee grote kamers.

De vaste ingebouwde kasten waren enorm groot. Boven waren drie slaapkamers. Er was geen douche. Het huis had een vliering.

De putten achter het huis leverden het water dat door het moderne zuiveringsapparaat in de keuken gezuiverd werd. De plee met een deksel was inpandig.

Een wekker had de familie Vogelsang niet nodig. Bij de komst van de eerste trein bij het nabij gelegen station was het hele gezin - en moeder als eerste ! - klaar wakker en ging uit de veren.

Rinske hield van toneel en muziek. Zij zat op het kinderkoor van den heer Ypenburg van Gelder en deze leider schreef een operette, waar aan Rinske mocht meedoen.

Een bestuurslid van de Zangvereniging het kinderkoor “Klein maar Dapper” de heer de Jong schreef een Ode op Duivendrecht. Rinske weet niet meer of dit het refrein is en of er meer coupletten zijn:

Bij ons in Duivendrecht, bij ons in Duivendrecht
Zijn heel veel goede dingen, en maar weinig dingen
slecht.

De lucht van onze koeien is werkelijk heel echt
In het landelijk gelegen ouderwetsche Duivendrecht

In 1936 moest vader vanwege zijn gezondheid met vervroegd pensioen en dat betekende naar een andere woning omzien. Het gezin verhuisde naar de Bijlmerringkade. De huisbaas was de heer Los. Hij had een keer de honderdduizend gewonnen en had daar met dat geld huizen laten bouwen.

Vader stierf toen Rinske 17 jaar was. Er kwamen later nog nieuwe bewakers (Kooijman? Mol?).

De familie woonde na de Bijlmerringkade aan de Diemerlaan. Rinske trouwde in 1946 en mevrouw Vermeulen - Vogelsang bleef het Duivendrecht van haar jeugd trouw. Zij en haar man kregen twee zonen en woonden in de Korenbloemstraat en later in een ruime flat van Jupiter.

Nu heeft mevrouw Vermeulen een kamer in het Reijgersbosch. Met plezier heeft zij dit verhaal over haar tijd op het fort voor het blad Oud-Duivendrechtse Saecken zelf opgetekend en verteld. En als u

nog verder leest zult u van alles te weten komen over de geschiedenis van dit fort en de relatie met de Stelling van Amsterdam en over het ‘verdwenen’ Weesperkarspel.

Luchtfoto van de KLM uit 1939 met op de voorgrond het fort.

Het fort met het munitiemagazijn. Foto uit 1968 vlak voor de sloop

DE FORTWACHTERSWONING

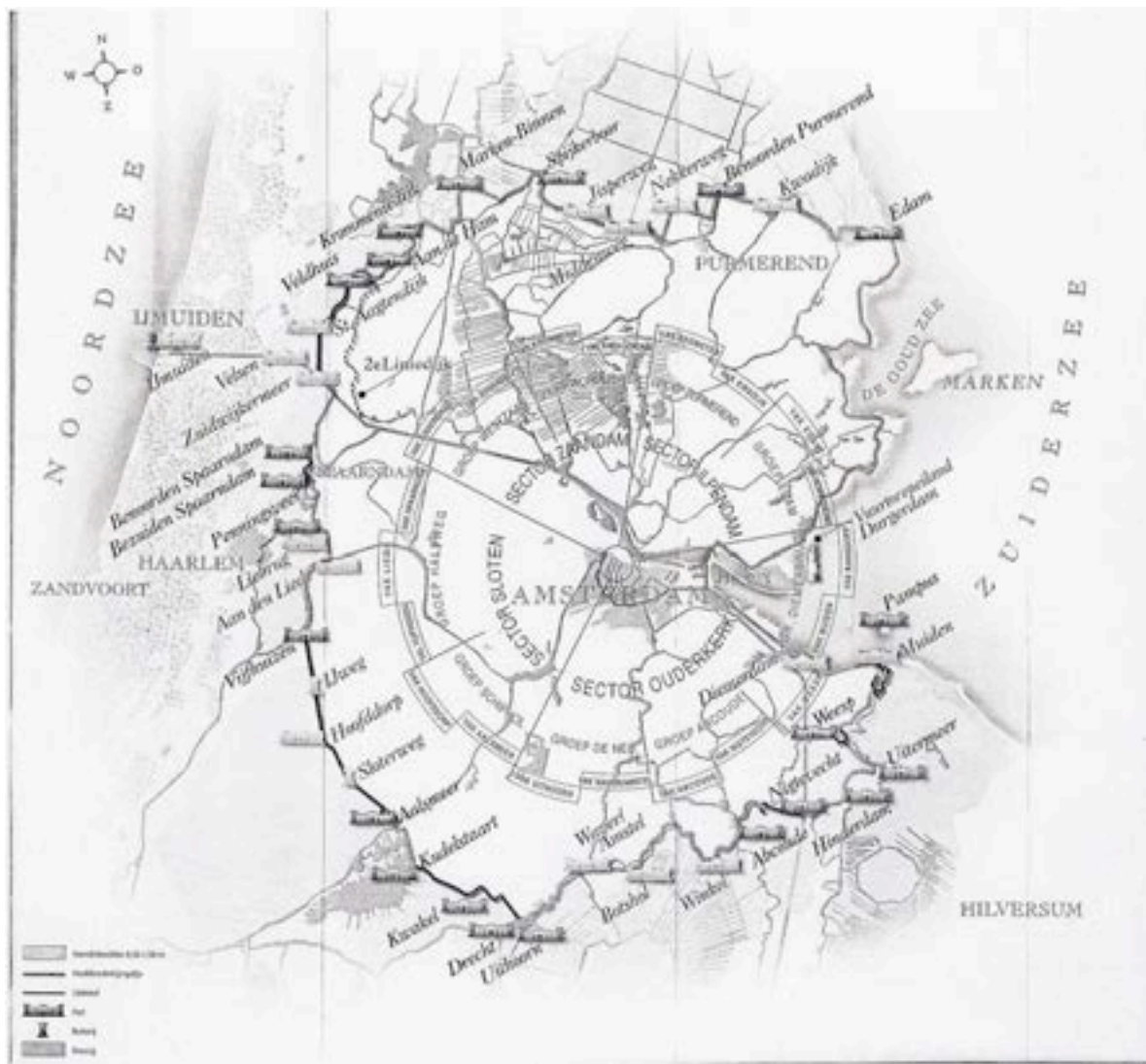

Mevrouw Ensing en een familielid. De dochters Ans en Doki op de wip

DE FAMILIE ENSING WOONDE OP HET FORT VOOR DE FAMILIE VOGELSANG

De heer Ensing met zijn dochters Ans en Doki en een nichtje. Circa 1930

Afb. uit de activiteitenfolder Programma 2005 Stellingmaand. Een uitgave van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer

De **Stelling van Amsterdam** is een verdedigingskring van een 135 kilometer lange lijn rond de hoofdstad Amsterdam welke tussen 1880 en 1920 door het Departement van Oorlog is gebouwd. Het omvat onderwaterzettingen (inundaties) en 36 forten, twee kustforten, twee vestingen, drie batterijen en twee kustbatterijen. Daarnaast zijn er nog veel meer inlaatsluizen, nevenbatterijen en magazijnen geweest.

Hoewel destijds veel inwoners weinig zullen hebben geweten van de forten moet de militaire aanwezigheid in de steden en op het platteland groot en tegelijkertijd heel gewoon zijn geweest. En daarmee het gevoel van buitenlandse dreiging door de drie supermachten rond ons land: Engeland, Duitsland en Frankrijk.....

Nog altijd is de invloed van de Stelling te merken. Militairen zijn nog nauwelijks aanwezig maar de huidige ruimtelijke ordening en infrastructuur is voor een verbazingwekkend groot deel terug te leiden op de Stelling. Door de kringenwet (het gebied dat binnen een cirkel van 1000 meter binnen de kring lag moest bij oorlogsdreiging snel ontruimd worden om een vrij schootsveld te krijgen) is er langs de Stelling nauwelijks gebouwd en spoor - en autowegen moesten juist langs de forten komen te liggen. De forten bijvoorbeeld aan het Pampus en in Abcoude en Weesp zijn het meest zichtbaar en spreken het meest tot de verbeelding. Er is meer verbeelding nodig om de gehele Stelling te zien als een kring van onderwaterzettingen en als logistiek systeem. Om de essentie van dit in de wereld unieke bouwwerk, op de Unesco Werelderfgoedlijst geplaatst in 1997, te zien is bovenstaand overzicht een hulp. Het Fort Duivendrecht en het latere magazijncomplex maakten deel uit van het geheel.

De Stelling van Amsterdam. sinds 1997 op de Lijst van het Werelderfgoed van Unesco.

Rondom Amsterdam werd een kring van forten en inundatiegebieden aangelegd die de Stelling van Amsterdam wordt genoemd. Deze stelling werd een tweede verdedigingslinie, waarbinnen het leger zich kon terugtrekken als de Nieuwe Hollandse Waterlinie gevallen zou zijn. De Nieuwe Hollandse Waterlinie was aan het eind van de negentiende eeuw voltooid en direct begon er een nieuwe fase van militaire bouwactiviteiten. De expansiedrift van de Duitsers en de schrik na de Frans-Duitse oorlog van 1871 leidde tot de Vestingwet van 1874.

De wet gelastte dat er voortvarend gewerkt moest worden aan de verdedigingswerken rond Amsterdam.

Door de uitvinding van de brisantgranaat (1885) met een veel grotere explosieve kracht dan de daarvoor gangbare, met buskruit gevulde granaten, waren de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie al verouderd toen ze nog maar net gereed waren.

De forten van de Stelling van Amsterdam werden niet meer gebouwd van baksteen, bedekt met een dikke laag aarde, maar werden opgetrokken uit twee meter dik ongewapend beton. Het bouwen van de nieuwe forten vergde de nodige voorbereiding want er was al eens een fort (het Fort in de Laander en Westbijlmerpolder, genaamd Fort Bijlmer en **Fort Duivendrecht**) tijdens de bouw deels verdwenen in het veen. Daarom werd na deze gebeurtenis het veen voor een deel weggegraven en werd een zandlichaam gestort. Pas als deze voldoende was weggezakt begon men met de eigenlijke bouw. De forten werden minder hoog gebouwd dan vroeger en vielen, mede door de beplanting die werd aangebracht, minder op in het landschap.

Aanvankelijk werden verdedigingslinies alleen aangelegd wanneer er een oorlog uitbrak. Het kon wel maanden duren voordat de vijandelijkheden daadwerkelijk begonnen. Naar mate de oorlogsvoering sneller ging verlopen en het aanleggen van verdedigingswerken meer tijd ging kosten, moest al in vreedstijd voorbereidingen getroffen worden.

Eerder, in 1805, werd aan militair ingenieur Cornelis Krayenhoff al gevraagd om een plan voor de versterking van Amsterdam op te stellen. Men vreesde namelijk voor een Engelse inval terwijl de eigen Bataafse troepen elders onder Napoleon streden.

De "Posten van Krayenhoff" zijn de directe voorgangers van de Stelling van Amsterdam.

Post nummer 22 bestond uit de batterijen bij de Duivendrechtse Brug. De post had twee batterijen: één aan de dijk van de Watergraafsmeer en een andere ten zuiden van de brug, oostelijk van de straatweg. In 1871 is de batterij in verval staat en werd opgeheven in 1926.

De Stelling was in 1922 opgegaan in de Vesting Holland en bestond als zelfstandig verdedigingswerk al niet meer. Decennia lang werden de verschillende forten alleen bewaakt door een fortwachter die samen met zijn gezin in hun eigen fortwachterswoning woonden.

In 1946 werden een groot aantal forten ingericht als kampen voor politieke delinquenten, voor Nederlanders die gearresteerd of gevangen waren gezet omdat ze tijdens de oorlog 'fout' waren geweest. Door een vrij sterke afname in het aantal gevangenen werden niet alle forten die ingericht waren als gevangenis ook echt gebruikt.

In 1948 werd het laatste fort als gevangenis gesloten.

Na de Tweede Wereldoorlog werden ter dood veroordeelde oorlogsmisdadigers door justitie (arrondissement Amsterdam) op het fort Duivendrecht geëxecuteerd. Er werden zes oorlogsmisdadigers geëxecuteerd waaronder Maarten Kuiper (SD-er, o.a. aanwezig bij arrestatie van Anne Frank en haar familie). Enkele weken later, op woensdag 14 januari 1948, werd Ans van Dijk (verraadster en SD-medewerkster) geëxecuteerd. Ze werden in een gemeenschappelijk graf op de Noorderbegraafplaats begraven.

De Sector Ouderkerk van de Stelling van Amsterdam had twee afdelingen:

Een overzicht met de sporthal en de conducteurswoning, nu de predikantswoning.
(Foto: René Ros, 2005)

De huidige gereformeerde kerk is een verbouwde zoeklichtenloods, gebouwd rond 1939
(links), met zwaar metalen deuren en ramen (rechts).(Foto's: René Ros, 2005)

Elimkerk aan de Julianalaan 24
in Ouderkerk aan de Amstel

Foto: Jan Selier

Sectorpark Ouderkerk, Afdeling Materieel in Ouderkerk

Locatie: ten oosten van Ouderkerk aan de Amstel, aan de rivier de Bullewijk op de locatie van de oude noordelijke batterij aldaar.

Historie:

1672	aanleg van een post voor de Oude Hollandse Waterlinie (november)
1810	aanleg batterij voor de posten Krayenhoff
1902?	bouw bergloods en conducteurswoning/magazijn
1919 of 1921	hernoemd tot Stellingpark door opheffing sectoren
ca 1937	bouw zoeklichtenloods I
ca 1975	bergloods (jongerencentrum) afgebrand

Doel: Oplegging van materialen voor de sector Ouderkerk

Het Sectorpark bestond uit tenminste de conducteurswoning annex bureel en een houten bergloods. Waarschijnlijk rond 1937 is er nog een stenen zoeklichtenloods gebouwd. In de Bullewijk lagen drijvend opgelegde munitievoorraden ten behoeve van groepsparken van de van de groepen De Nes en Abcoude.

De houten bergloods is in de jaren 1970, toen in gebruik als jongerencentrum, afgebrand. Het wijkgebouw annex sporthal "De Bindelwijk" is op die locatie gebouwd. De stenen Zoeklichtenloods I is verbouwd tot de Christelijk Gereformeerde Elimkerk en als zodanig in gebruik. De voormalige conducteurswoning is de predikantswoning.

Zoeklichtenloods II was gebouwd op het terrein van het Fort in de Laander- en Westbijlmerpolder. Zie afdeling Munitie van Duivendrecht op de volgende bladzijden.

Inundatiekade West-Bijlmerpolder

Tussen Ouderkerk en de Bijlmermeerpolder was een inundatiekade aangelegd met daarop de Ouderkerkerlaan, later ook de Zwarte Weg genoemd en tegenwoordig de Burgemeester Stramanweg. Er waren nog enkele restanten van de kade aanwezig maar deze zijn waarschijnlijk rond 2000 verdwenen.

Een tweede, korter deel, liep ter hoogte van Duivendrecht van de Ouderkerkerlaan naar de Ringdijk Bijlmerpolder. Bij deze ringdijk werd later het Fort in de Laander- en Westbijlmerpolder gebouwd.

Het fort in de Laander en Westbijlmerpolder heeft vele namen gekregen: Fort in den Bijlmerpolder, **Fort Duivendrecht** en Fort Bijlmer en werd aangelegd in 1843-1846. Het was een gebastioneerde aarden omwalling met bomvrije kazerne gepland voor afsluiting van de straat- en spoorweg Amsterdam - Utrecht. Bij het aanbrengen van de gronddekking op de kazerne in 1868-1869 is het van de paalfundering geschoven en in ca. 1870 opgeruimd. Later is op die plaats een magazijn complex voor het Sectorpark Ouderkerk, afd. Munitie gerealiseerd. Rond 1968 is het complex, genaamd fort Duivendrecht gesloopt.

Volgens een bouwtekening moet het kruitmagazijn bij Fort Duivendrecht, beheerd door de familie Kruishaar, vrijwel gelijk geweest zijn aan het nog bestaande kruitmagazijn bij Spaarnwoude.

In plaats van de Rijksstraatweg naar Abcoude langs het fort loopt nu een fietspad naar dezelfde plaats over het terrein (links). Nabij dit moderne viaduct stond het Munitiemagazijn in de Vensingerpolder (rechts). (Foto's: René Ros, 1999)

Bij het bouwrijp maken van een deel van het terrein in 1999 zijn deze houten palen uit de grond gekomen. Zijn het heipalen? (links). Via de Bijlmersloot voeren de vaartuigen tussen de Weespertrekvaart en het Sectorpark. Op 31 augustus 1914 beklagde de Sectorcommandant zich bij de dijkgraaf over 'den vervuilde toestand' van de sloot. (rechts).

Sectorpark Ouderkerk, Afdeling Munitie in 'Fort' Duivendrecht

Locatie: In de West Bylmer Polder nabij de Bijlmer Polder en naast de spoorlijn Amsterdam – Utrecht. *Naast de vaarwegen waren de spoorwegen de belangrijkste verkeerswegen. De auto en vrachtauto waren nog amper in gebruik, zelfs niet bij het leger. De spoorwegen werden niet alleen tijdens de mobilisaties ingezet maar zorgden ook voor het normale personen - en vrachtvervoer bij het leger. Forten werden aangelegd nabij bestaande spoorwegen en nieuwe spoorwegen moesten langs bestaande fortten lopen.*

Historie:

1868	aangelegd (aanbesteding 238.000 gulden)
ca.1893	bouw kruitmagazijn Vensingerpolder
1899	bouw projectielenloods
ca 1900	aanbouw laboratorium aan projectielenlood
1902	bouw wachterswoning en bouw telegraafstation
1914? - 1968?	Magazijncomplex
1919 of 1921	hernoemd tot Stellingpark door opheffing van de sectoren
1936	Straatweg door het fort gelegd in plaats van erom heen
ca.1937	bouw zoeklichtenloods II
1940	magazijn Luchtstrijdkrachten (LSK)
1948	executies oorlogsmisdadigers
1970	verlegging spoor over voormalig fortterrein
2001-2004	laatste deel bebouwd

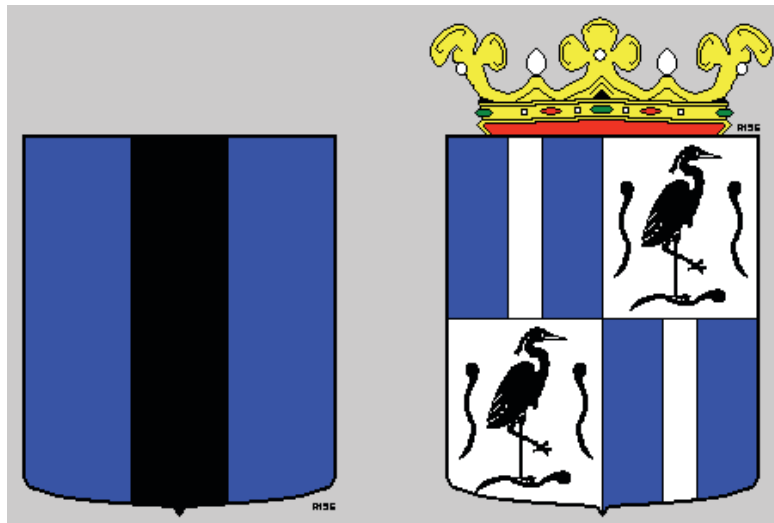
Doel: als onderdeel van de Posten Krayenhoff: blokkeren en verdedigen van de nieuwe toegangen naar Amsterdam, de straatweg en de spoorlijn Amsterdam – Utrecht. Later werd het complex gebruikt voor de opslag van munitie voor de sector Ouderkerk van de Stelling van Amsterdam.

Het was een gebastioneerde aarden omwalling waarin een bomvrije kazerne was gepland. Bij het aanbrengen van de grondbedekking op de kazerne schoof het van de paalfundering af en stortte in de gracht. Deze mislukte kazerne werd in ca 1870 grotendeels opgeruimd en het fortterrein, dat lang als munitieopslagplaats gefungeerd heeft, is in 1968 geslecht voor het bouwrijp maken van de stadsuitbreiding van Amsterdam Zuidoost. Voor het gebruik als magazijncomplex waren enkele loodsen en een beheerderswoning op het terrein aanwezig. In 1940 bestond het complex uit vijf magazijnen, een werkplaats, twee woningen en een bergloods. In gebruik als magazijncomplex gebleven van circa 1914 tot voor 01-01-1968.

Op vierhonderd meter ten noordoosten van het fort, in de Venzer of Vensingerpolder lag een kruitmagazijn met woning. Kruitmagazijnen waren achter de verdedigingslijn gelegen om de posten snel van kruit te kunnen voorzien. Volgens een bouwtekening moet dit kruitmagazijn vrijwel gelijk geweest zijn aan het nu nog bestaande kruitmagazijn bij Spaarnwoude.

De weiden van de Vensinger Polder (Venserpolder) en de Bijlmermeer zijn bebouwd met de wijk Zuid-Oost van Amsterdam. De spoorlijn is tijdens de verhoging in de jaren 1960 meer naar het oosten komen te liggen en loopt nu over de fortgracht en het fortterrein

De oude heerlijkheid Weesperkarspel voerde hetzelfde wapen als Weesp, zoals blijkt uit een kaart uit 1749. Pas bij de aanvraag in 1817 werd een verschil aangebracht.

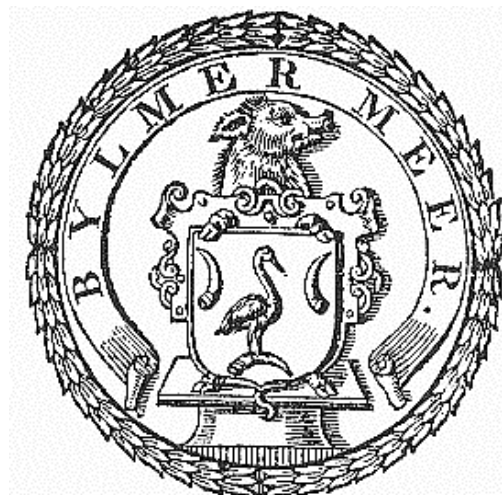

22 oktober 1817 WEESPERKARSPEL 24 oktober 1949

"Gevierendeeld : I en IV in azuur een paal van zilver, II en III in zilver een omgewende reiger, staande op een bloedzuiger en ter weerszijden vergezeld van nog 2 afgewende bloedzuigers, alles van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van 3 bladeren en 2 paarlen." Dit tweede wapen is een combinatie van de wapens van Weesp en de Bijlmermeer.

De eerste bronnen die de Bijlmermeer vermelden dateren uit de 13e eeuw. Het was een klein meertje, 'het Bindelmeer'. Het was een begeerd gebied voor de toenmalige heersers. Zo werd het Reigersbosch en Bindelmeer in 1281 in pand gegeven aan Floris V. Die gaf het weer aan een ridder Nicolaas Cats, als dank voor zijn trouwe dienst. Rond het meer leefde men van landbouw en veeteelt. Langzamerhand ontwikkelden zich op de hoger gelegen zanderige delen in het drassige land de eerste hofsteden. Deze ontstonden op de plaatsen waar nu Ouderkerk en het oude Diemen liggen, en langs de zuidelijke rand van het Bijlmermeer, ter hoogte van de huidige Gaasperdammerweg.

Het wapen van de Bijlmer is waarschijnlijk afgeleid van het kasteel Reigersbosch. Hoewel het kasteel al voor 1450 was verdwenen, werd het nog wel als een afzonderlijk leengoed beschouwd. Of de bloedzuigers ook al in het wapen van Reigersbosch voorkwamen, of een latere toevoeging zijn, is niet bekend. Men geeft als verklaring dat er ter plaatse veel bloedzuigers voorkwamen en dat bij de vaststelling van het wapen van Weesperkarspel in 1949, men als symbool voor de Bijlmermeer de bloedzuiger heeft uitgekozen.

Het wapen, inclusief de schildhouder is in ieder geval in gebruik sinds het begin van de 17e eeuw. Op de in 1627 vervaardigde bodebus komt het wapen al voor. Op het wapen wordt de reiger vergezeld van drie hoorns. Dit is waarschijnlijk later verbasterd in bloedzuigers. Het wapen is gedeeltelijk opgenomen in het wapen van Weesperkarspel. De bodebus is een versiersel, meestal het gemeentewapen in zilver of koper, dat bodes vroeger op de tas of koker droegen waarmee ze officiële documenten vervoerden.

Uit: Agterberg, 1995

WEESPERKARSPSEL

Dit is een aloude naam (gemeentenr.1221) Deze naam werd gebruikt tot 1 augustus 1966.

In het zuiden grensde de Ouder-Amstelse kern Duivendrecht tot die tijd aan Weesperkarspel.

De gemeente Amsterdam had meer en meer problemen om zijn groeiende bevolking huisvesting te bieden. In 1934 werden al mogelijkheden onderzocht om uit te breiden naar het zuiden. Dit stuitte echter op problemen van bestuurlijke aard, met als gevolg dat de Amsterdamse uitbreidingen beperkt bleven tot haar eigen gemeentegrenzen. Maar dat zou niet lang duren.....

In het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) voor Amsterdam, dat in 1935 was opgesteld werd nog alleen uitgegaan van een stadsgroei naar het westen en zuiden, maar begin jaren zestig werd al duidelijk dat Amsterdam de grenzen van de stad en de grenzen van het AUP moest overschrijden. In 1957 zagen de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland een mogelijkheid voor huisvesting van 100.000 mensen in de Zuid-Oostlob.

In de jaren '60 van de vorige eeuw wendde Amsterdam zijn blik opnieuw naar het zuiden, naar de Bijlmermeer. In de zeventiende eeuw werd enkele malen getracht de Bijlmermeerpolder droog te maken. Vanaf het midden van de negentiende eeuw werd de polder voor landbouw gebruikt. In 1963 begon men al met het opspuiten (zand aanbrengen) van de polder, als voorbereiding op de stadsuitbreiding.

Amsterdam bleef aandringen op toevoeging van westelijk Weesperkarspel, om hier een zuidoostelijke uitbreiding te realiseren, de zogenaamde Zuid-Oostlob. Een motie in de Tweede Kamer in 1966 was ervoor nodig om dit te bereiken. Het westelijke gedeelte van Weesperkarspel, tot aan het Amsterdam-Rijnkanaal, was vanaf die tijd Amsterdams. Met kaalslag, opspuiting en bouw werd al in december 1966 begonnen.

Op 24 september 1815 gaf koning Willem I officieel toestemming aan de ingelanden van de Bijlmermeer tot de drooglegging van de gehele polder. De constructie van de watermolens werd aangepast. De schepraderen werden vervangen door zogenaamde vijzels met een groter opwerkingsvermogen. Het duurde nog tot 1825 voordat de hele polder droog was.

Vanaf 1817 werd de Bijlmermeer een zelfstandige gemeente. Voor zeer korte tijd echter, want bij koninklijk besluit van 20 december 1846 werd de Bijlmer samengevoegd met Weesperkarspel. In de bestemmingsplannen van Weesperkarspel ging men ervan uit dat het gebied zijn agrarische bestemming zou blijven behouden.

De gemeente Bijlmermeer bestond uit de Bijlmerpolder en de Bijlmerlanden: de Oost- en Westbijlmerpolder en het Bijlmerbroek. De na de watersnood in 1702 herstelde dijk met het zandpad van Amsterdam naar Abcoude werd in 1928 bestuurlijk overgedragen aan de provincie Noord-Holland. Aan de dijk die de Bijlmerpolder omsloot werden boerderijen gebouwd met namen als Bellevue, Bijlmerzicht, Bijlmerlust, Landzicht en Eben Haëzer. In 1962 besloot de gemeente Weesperkarspel dat de boerderijen onteigend zouden worden en dat zou worden begonnen met het opspuiten van de polder. Winst en verlies. Bron: Gemeentelijke herindelingen in Nederland:

01-01-1846: gewonnen van	Bijlmermeer	(gemeentenr.1309)		
15-07-1869: gewonnen van	Weesp	(gemeentenr. 457)		
15-02-1911: gewonnen van	Ouder-Amstel	(gemeentenr. 437)	10 personen	
01-08-1966: opgeheven t.b.v.	Amsterdam	(gemeentenr. 363)	2662 personen	2084 hectaren
01-08-1966: opgeheven t.b.v.	Graveland 's-	(gemeentenr. 390)	481 personen	306 hectaren
01-08-1966: opgeheven t.b.v.	Naarden	(gemeentenr. 425)		155 hectaren
01-08-1966: opgeheven t.b.v.	Weesp	(gemeentenr. 457)	3159 personen	1767 hectaren

De burgemeestersdochter vertelt . . .

Min of meer onverwacht werd haar vader in 1947 benoemd tot burgemeester van Weesperkarspel. Tussen het raadhuis aan de Hoogstraat in Weesp en hun woonhuis aan de Bijlmerringkade, temidden van het gebied waar de familie geworteld was, vervulde burgemeester Mul twee ambtstermijnen. Zijn herbenoeming was in 1952. De ondergang van de gemeente Weesperkarspel hoefde hij niet meer mee te maken. Op 1 juni 1956 nam hij afscheid en werd hij opgevolgd door burgemeester Kastelein. In 1963 tenslotte, werd er volop afgebroken en zand opgespoten, een episode, die we ons maar al te goed herinneren, óók in Duivendrecht. Het bestaan van de gemeente Weesperkarspel was voorbij.

Wie de kaart bekijkt op bladzijde 44, ziet hoe als in een krans de gemeente zich om de stad Weesp slingerde. Het woord karspel of kerspel is heel oud en komt van kerkdorp of parochie; 'spel' is de verkondiging van rechtsbeslissingen; later werd het de betekenis van een burgerlijke gemeente op het platteland, kortweg: een landgemeente. Dat laatste is hier duidelijk van toepassing.

De familie ging ondanks de in de ogen van velen, verhoogde status, zoveel mogelijk door met het leven waaraan men gewend was. Mevrouw Mul, en ook haar zuster herinneren zich vooral, hoe weinig er veranderde. Slechts af en toe was er iets officiëls en moesten zij acte de présence geven. Vader was wel heel trots op zijn gemeente en hoopte van harte te ontkomen aan het lot van opgeofferd te worden aan het zich expanderende Amsterdam. Toch hing die dreiging steeds boven dit stuk polderland met zijn vele boerderijen. Al in de jaren dertig ontstonden plannen, die drie decennia later maar al te waar werden.

Het burgemeestersambt bracht vooral voor vader drukke werkzaamheden met zich mee, waardoor hij zijn vrije uurtjes koesterde. Hij was graag bezig in de tuin, die grensde aan het water en dan zag men hem in zijn tuinkleren gehuld, inclusief klompen. Op een keer was hij met volle aandacht bezig in de moestuin, toen iemand vanaf de weg hem riep en vroeg:

"Hé, is de burgemeester ook thuis?"

Hij antwoordde toen: "Als je 't met mij af kan . . ."

De verbondenheid met Duivendrecht kwam tot uiting in de kerkgang naar wat we nu het Kleine Kerkje noemen. De kinderen gingen naar de Christelijke School. Van moeders kant waren ze verbonden met de boerderij Strandvliet. In de boomgaard hadden opa en oma ooit een huis laten bouwen om er te rentenieren. Later was daarin het bedrijf gevestigd van Teun Beukeboom (zie de aflevering "Met melk meer mans"). Er tegenover was de slagerij van Van Walbeek, die met zijn werkzaamheden rekening moest houden met de gemeentegrenzen en verschillende verordeningen (zie hiervoor "Bedrijvig Duivendrecht").

De burgemeesterskinderen speelden graag op het fort. Als vriendin van Doki Ensing leeft het volgende verhaal voort. Koningin Wilhelmina bezocht in september Amsterdam en omstreken en bracht haar vrije tijd door met schilderen. Dochter prinses Juliana vergezelde haar plus de nodige hofdames en veiligheidsmensen. Op een keer besloot de koningin in de buurt van het fort, richting boerderij Beukeboom de schildersezel te voorschijn te halen. De heer Ensing had zojuist zijn officiële kleding verwisseld voor zijn huiskledij. Doki was verdiept in haar spel. Op het bericht van de koninklijke aanwezigheid, hees hij zich onmiddellijk in zijn dienstkleding, greep zijn fiets en haalde Doki uit haar spel. Het meisje verweerde zich heftig en moest met haar klompjes nog aan achterop de fiets mee. Aangekomen bij de majesteit, stampvoette ze nog van woede en wilde noch groeten, noch een handje geven.

Jaren later ontmoette Doki koningin Juliana bij haar bezoek aan Curaçao. Men moest wachten tot de koningin het woord zou nemen. De stilte was pijnlijk en niemand durfde wat te zeggen. Doki zat vlakbij de koningin en zei voorzichtig: "Ik heb u eerder ontmoet". De belangstelling van Hare Majesteit was gewekt. Het ging over haar moeder. Aangemoedigd door de vriendelijke reactie durfde Doki verder te gaan en vertelde het hele verhaal. Koningin Juliana herinnerde het zich en vond het enig om er heel geanimeerd over te praten.

In de winter waren de kinderen van de burgemeester met hun vriendjes en vriendinnetjes verlangend naar de ijspret. Het was heerlijk om te schaatsen.

Echter, het hing allemaal af van het strenge oordeel van molenaar Portengen, die aan de overkant van de Venserpolder het ijs scherp in de gaten hield.

Pas als hij het groene licht gaf en boer Nagel het ijs daadwerkelijk getest had, mochten de kinderen eindelijk plezier maken op het ijs.

Als de dooi inviel, waarschuwde de heer Portengen, dat hij weer ging malen en was het uit met de pret. Mevrouw Mul noemt hem "haar schaatsvader" met alle goede herinneringen, die erbij horen.

Tot zover over Weesperkarspel, wat we als een introductie beschouwen op het vele wat over het verleden van de aangrenzende gemeente in een volgend nummer aan de orde komt.

De Zwedskade

Wie over het gebied van Weesperkarspel en het fort schrijft (waar nu ongeveer het AMC staat en de Bullewijk was), ontkomt niet aan het roemruchte buurtje waar zoals de overlevering het wil, een heel bijzondere hechte leefgemeenschap was.

Mevrouw M. van den Brink-van der Hulst en echtgenoot Joop zijn er allebei geboren. Zij legt uit hoe 9 huisjes op rij "de Kazernebuurt" genoemd werd. Oorspronkelijk waren het huisjes voor de turfstekers. Later woonden er grote gezinnen, alsmede vrijgezellen mannen. Het eerste en het laatste huisje waren voor de grootste gezinnen. De ingang was bij de keuken en de oliestelletjes en het kookgerei stonden op de waterput. Dan was er de kamer met twee bedsteden. Je kon de trap op naar boven. Die trap werd met een haak bevestigd aan het plafond. Vier w.c.'s waren aan weerszijden van de huisjes aan elke kant geplaatst, zodat als je in 't midden woonde, goed moest plannen wanneer te gaan.

De huisjes stonden aan het water en in de jaren vijftig was er nog het tolhek en het jaagpad uit vroeger tijden. De huisjes moesten net als in de Sluisvaart snel weggehaald kunnen worden in tijd van oorlog. Dit in verband met het schootveld voor de militaire bezigheden.

Achter "de kazerne" was het winkeltje van Hoetmer voor de dagelijkse boodschappen. Dat was nog in de tijd van de turfstekers. Later nam de heer van der Hulst het over, maar al snel stopte hij met de nering. Nog later woonde er de familie Rijpkema.

Met oud en nieuw was het groot feest. Om middernacht ging iedereen bij iedereen op bezoek en dronk wat zure wijn of wat er verder was. Iedereen was aan de loop, zoals dat heette. Dat was uniek, dat saamhorigheidsbesef, dat zich ook uitte in het koken van een "prakkie" voor de eenzame buurman. Men overliep elkaar niet, maar velen herinneren zich de Zwedskade (later met een t geschreven) als de tijd van hun leven.

Over het algemeen werd er gekerkt in Duivendrecht en als je met de bus naar huis reed, riep de buschauffeur standaard: "Uitstappen: de Zwedsboulevard!".

Café Ruimzicht op de hoek van de Rijkstraatweg was hét buurtcafé bij uitstek. Vooral voor de jongeren was dat de enige uitgaansmogelijkheid. Dat café hoorde gewoon bij de Zwedskade. Er zijn wel wat dia's van die buurt maar niet veel en bij de vertoning ervan ontstaat het tumult van herkenning van de goede oude tijd.

*In het hart van dit 10e nummer ontvangt u de routebeschrijving bij de bordjeswandelroute.
Een initiatief van de Stichting Oud-Duivendrecht en de redactie van Oud-Duivendrechtse Saecken.*

Zaterdag 10 september tijdens de Open Monumenten Dagen 2005 werd deze wandelroute tot leven gewekt door de heer H.M. Van Santen, de echtgenoot van burgemeester J.R.A. Nawijn. Bij elk van de 13 objecten vertelde iemand die nauw betrokken is bij het object iets over de geschiedenis van het pand of de plek. Huib van Santen bracht vervolgens het bordje met een wandelstok tot leven en overhandigde de eerste wandelroute namens de SOD én namens de gemeente Ouder-Amstel een blijvend aandenken (mét gemeentewapen!) aan dit heugelijke moment.

Het was een zonovergoten middag toen op het kerkplein bij het NS-station de feestelijke onthulling van het eerste bordje bij de pastorie van de Sint Urbanuskerk plaats vond. De vlag van de gemeente Ouder-Amstel mét de vijf kruisen hing uit samen met de witgele vlag van de Stichting Openmonumentendag.

Om 13 uur was het een drukte van belang. Jo Blom vertelde over het ontstaan van de 5 kruisen in de vlag van Ouder-Amstel en bracht ze in verband met de historie van het lintdorp Duivendrecht, van het *kruis* van de kerk tot het verloren gegane *kruis* (de wiken) van de molen van Portengen. Duivendrecht als kruispunt van spoor- en waterwegen, de boeren die hun cruceboter (*kruisboter*) verkochten en de dorpsscholen die de leerlingen alfabetiseerden, zodat ze konden lezen en schrijven en niet meer met een *kruisje* hoefden te ondertekenen. In de cafés hief men gaarne een *kruis* (=kroes).

De heer van Santen bedankte iedereen die zo enthousiast meegewerkt had bij het tot stand komen van de bordjes en de route en hij was blij met de uitnodiging om de route feestelijk te mogen openen. Toen was het zover: met een ferme tik werd het eerste bordje bij de pastorie tot leven gewekt en mevrouw Maaïke Nagel, bestuurslid van de Rabobank, ontving de allereerste wandelroute. Zij was blij dat het Coöperatieve Fonds van de Rabobank toch nog mogelijkheden gevonden had om dit sympathieke project uit Duivendrecht te ondersteunen. Stuk voor stuk werden in de loop van de middag de bordjes tot leven gewekt en bij elk bordje klonk een levendig verhaal en een inwijdingstik.

Dezelfde morgen opende de burgemeester in het Dorpshuis de tweede kunstroute in Duivendrecht. Een drukke dag voor de inwoners en de bezoekers van ons dorp, omdat de er in de beide kerken in ons dorp in het kader van het thema van de open monumentendagen "Religieus Erfgoed" ook nog rondleidingen gegeven werden door gidsen.

De Stichting Oud-Duivendrecht is enorm blij dat de bordjeswandelroute zo snel gerealiseerd is en wil al de mensen en organisaties die daar aan meegewerkt hebben heel hartelijk danken. Op de eerste plaats dank voor de politieke ondersteuning, met de gemeenteraadsleden Peter Krak en Paulette Baks voorop. Ingrid de Jongh, communicatieadviseur van de Rabobank, voor haar enthousiasme en adviezen en ook onze dank aan de dit jaar opgerichte Stichting Promotie Ouder-Amstel.

Frank van der Linden en de medewerkers van het aannemersbedrijf Gebroeders van der Linden, die de zorg hadden voor de uitvoering en plaatsing van de bordjes. De manier waarop zij geopereerd hebben, vooral toen het moeilijk was om bepaalde bordjes op de juiste plaats te krijgen, was klasse.

Leendert Dros heeft zich ingespannen om de teksten historisch juist te krijgen en Bert van Muiden en Ronald Cuiper verzorgden in perfecte samenwerking met de verantwoordelijke binnen de SOD de layout en de gravures op de bordjes.

De meeste eigenaren en beheerders van de objecten hebben zelf in de voorbereiding actief meegedacht en bij de plaatsing en de onthulling meegewerkt aan het uiteindelijke resultaat.

Diaken Theo van Stiphout, kerkbestuurslid Phily Hinfelaar en koster Arie Lakerveld voor de pastorie en de Sint Urbanuskerk. Jopie Euwe (voorzitter van de Stichting Oud-Duivendrecht vanaf de oprichting in 1998) verzorgde het verhaal over de Antoniushoeve. Nico Lotte vertelde de historie van zijn oude etablissement Lotgenoten en Marianne Wintershoven-Hink was blij na de restauratie van de voormalige Sophia'shoeve haar galerie te kunnen introduceren. Ruud Frische van D66 wees de wandelaars op de schoonheid van het gebied rond 'Mijn Genoegen' in alle seizoenen. Bij het tweede bankje op de busbaan verklaarde de fractievoorzitter van de VVD Paulette Baks, dat zij het veenweidegebied een unieke plek voor Duivendrecht vond en dat het gebied 'puur natuur' beschermd moet blijven.

Per Porsche (met dank aan Diederik Bakker), met de fiets of de benenwagen ging het op naar d'Oude School en de 'Kleine Kerk'. Dominee Brouwer bracht de stoet op de hoogte van de historie van de protestantse gemeente in Duivendrecht en in De Aanbouw exposeerden Theo van Noort en Hans van den Busken, fotografen van de kunstroute.

Mevrouw Schutte vertelde hoe de ouderen het voor elkaar gekregen hebben om de oude christelijke school tot hun domein te maken en op deze bijzondere locatie kreeg zij van de heer van Santen de wandelstok aangereikt om zelf het bordje met de historische tekst tot leven te wekken.

Bij Brugzicht wachtte Peter van Rijn, die enorm blij was met het historische bordje aan de cafémuur. Peter Krak, VVD-raadslid, en Huib van Santen dachten met plezier terug aan 5 mei 2005 toen het Michaëlbeeld onthuld werd. De tekst met de geschiedenis van het Clarissenklooster op een bordje maakt de historische plek aan het eind van de Kloosterstraat compleet.

De paal met het bordje op de hoek van de Molenkade, bordje 12, heeft er maar een paar uur gestaan.

Wie dit bordje weggenomen heeft is (nog) onbekend. De tekst op het bordje luidt: "Molenkade.

Door de eeuwen heen heeft hier *een reeks van molens* gestaan. Rond 1900 bevond zich hier slechts een molen en een enkele landarbeiderswoning. In de 20er jaren van de twintigste eeuw vestigden zich aan de kade allerlei vormen van *nijverheid en industrie*. Zoals een chocolade – en nogafabriek, een hout - en kolenhandel, een schildersbedrijf en het haventje met overslag van zand en grind, annex zwembad. Samen met de bewoners was dit *een zeer eigen stukje* Duivendrecht."

Aan het einde van de Molenkade is slechts de romp van een molen over. Deze molen op de grens met Diemen heet daar de Vensermolen en aan de Duivendrechtse kant de Molen van Portengen. Over deze molen en de familie Portengen kunt u meer lezen in dit nummer. De leden van de Historische Kring Diemen zijn de SOD behulpzaam geweest bij het vergaren van kennis over deze molen.

Bij de molen bedankte Ans Quirijnen tot slot de heer van Santen voor de charmante manier waarop hij de bordjes Van Pastorie tot Molen tot leven gewekt heeft. Met de mensen die de hele route meeliepen streken wij nog even neer bij "De Bezem" aan de Molenkade. An Ruigrok van de Werve was daar deelneemster aan de kunstroute. Bij Brugzicht werd in 'huiskamersfeer' nog nagepraat over het succes van de route en vooral over de inzet van al die mensen om dit project te realiseren:

Het geluid op het kerkplein werd versterkt door de firma Mattijssen, de medewerkers van de gemeente plaatsten de vlaggenstok. Jan Selier, gemeentevoorlichter, en Chris Bergher verzorgden onze posters.

Rob Veldhuizen van Zanten zette de hele wandeling op de website van de Dorpsraad en hij maakt het u mogelijk om de route te downloaden. Zie: www.dorpsraadduivendrecht.nl

Het comité OMD Ouder-Amstel en de Amstelgids verzorgde de berichtgeving vooraf.

Distributiepunten voor het ophalen van een gedrukte wandelroute tijdens de openingstijden van: Eetcafé Lotgenoten, de Dorpsraad, de bibliotheek en de Rabobank en Café Brugzicht.

Als u de wandeling met een gids wilt maken kunt u contact opnemen met Jo Blom 06-22521536

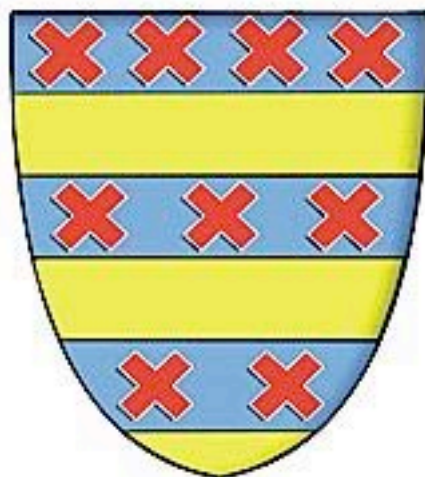
AMSTERDAM

WAVERVEEN

OUDER-AMSTEL

PERSIJN

NIEUWER-AMSTEL

VAN AMSTEL

Rood met balken en kruisen.

Het wapen van Ouder-Amstel wordt in de officiële taal van de heraldiek of wapenkunde omschreven als "van keel (=rood), beladen met 2 fascen van sabel (= zwarte dwarsbalken) met op de eerste 3 en op de tweede 2 sautoirs (= schuine kruisen). Het lijkt sterk op de wapens van Nieuwer-Amstel en van Amsterdam. Nieuwer-Amstel, nu Amstelveen, heeft vier kruisen en Amsterdam heeft er drie. Amsterdam heeft niet twee horizontale balken maar één verticale.

Veel wapens ontstaan in de Middeleeuwen. Maar in de Middeleeuwen werden de bestaande wapens soms aangepast. Daarom riep koning Willem I in 1816 alle steden, dorpen, districten en instellingen op om hun oude wapen door hem te laten bevestigen en het te laten registreren door de recent opgerichte Hoge raad van Adel. Nog steeds is het zo dat een nieuw stadswapen bij Koninklijk Besluit moet worden vastgesteld, op advies van de Hoge Raad.

Zowel in schildfiguur als in kleur vertonen de wapens van Ouder-Amstel, Amstelveen, Amsterdam en Waverveen een grote overeenkomst.

Wat precies het aantal kruisen per wapen heeft bepaald, is niet duidelijk. Misschien - zoals men vroeger wel veronderstelde - de 'ouderdom' van de betrokken plaatsen. Of in volgorde de plek waar de oudste kerk stond. Eerst Ouderkerk het vroegere 'Aemstelle' (vijf kruisen), vervolgens Amstelveen (vier kruisen) daarna Amsterdam (drie kruisen) en als laatste Waverveen (twee kruisen). Het aantal kruisen neemt toe naarmate de nederzetting ouder is.

In het Amsterdamse wapen is de balk met de St. Andreaskruisen verticaal geplaatst. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat de afbeelding, op een vlag die door de Amsterdamse handelsschepen werd gevoerd, de vlaggenstok loodrecht naar beneden kwam te hangen. Verticaal dus.

Bij de aanvraag van het wapen van Waverveen op 8 juni 1816 werd het huidige wapen aangevraagd, zonder een achtergrond of verklaring. Waverveen is nu onderdeel de gemeente de Ronde Venen, provincie Utrecht.

Men neemt aan dat de wapens afgeleid zijn van het wapen van Jan van Persijn, heer van Aemstelle en Waterland. Het kasteel van dit belangrijke geslacht, met veel invloed in het Waterland, stond in Purmerend. In de dertiende eeuw, toen de stad tol vrijheid kreeg van graaf Floris V, waren de Persijns een tijdlang heren van Amsterdam. Vermoedelijk heeft Amsterdam toen het wapen van de Persijns vereenvoudigd tot het wapen dat de gemeente nu nog voert. De andere wapens zijn waarschijnlijk later bedacht, waarbij de ouderdom van het betreffende dorp met behulp van het aantal kruisjes is aangeduid.

De symbolische betekenis van de kleuren in de wapens is:

- Rood: moed, begeerte, zich verdienstelijk maken voor het vaderland.
- Zwart: boetvaardigheid, trouw, gevaar.
- Zilver: onschuld, kuisheid, vreugde.

Zilver en goud werden vaak weergegeven d.m.v. de kleuren wit en geel

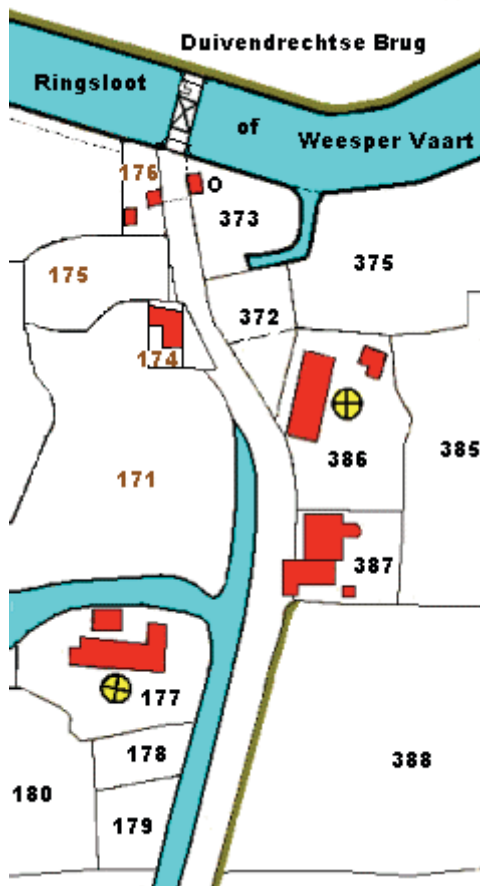
De heilige Andreas, een van de apostelen, geldt als de beschermheilige van vissers en nettenboeters. Hij was de discipel die de jongen vond met een paar broden en vissen. Toen Jezus deze begon uit te delen bleek er voldoende om duizenden toeschouwers te voeden. St.Andreas, een jongere broer van Petrus, is als de Eerste onder de Apostelen de geschiedenis ingegaan. Hij werd gekruisigd in het Griekse Patras op een X-vormig kruis. In de middeleeuwen genoot hij respect als Eerst Geroepene. Onder deze titel wordt Andries nog steeds vereerd door de Orthodoxe Kerk. Andreas was niet alleen de beschermheilige van Constantinopel, de toen machtigste stad op aarde, ook de Schotten kozen Saint Andrew tot patroon (30 november). De Schotse vlag bestaat uit een wit andreaskruis op een azuurblauwe ondergrond. Ongetwijfeld was Andreas een favoriete heilige van Jan van Persijn, gezien het aantal Andreaskruisen dat hij fier op zijn wapen zette.

26. fotocollage omd

Kaart van
Joost Jansz,
uit 1575

Vanuit het
zuidoosten
naar
Amsterdam
betekende
door
Duivendrecht
en over het
'Diemer Meer'
(Watergraafsm
eer) óf langs
de (nu niet
meer
bestaande)
Diemerlaan en
om het Diemer
Meer.

Een kaart van 1821(kop van Duivendrecht) Van noord naar zuid loopt de 'Groote Weg van Amsterdam op Utrecht' later de Duivendrechtselaan, nu de Rijksstraatweg. Ten noorden van de 'Weesper Vaart', nu Weespertrekvaart, ligt de 'Gemeente Watergraafsmeer'. *De Watergraafsmeer bestond grotendeels uit een polder, die vroeger "Watergraafsmeer" heette (graft = gracht). De polder is ontstaan in 1629 na droogmaking van het Diemermeer, dat de verbinding vormde tussen de Amstel en het Nieuwe Diep. Op 5 maart 1651 brak echter de dijk tussen de Zuiderzee en het Nieuwe Diep, de Diemerzeedijk, waarna ook de polderdijk brak en de Watergraafsmeer onderliep. Het volgende jaar was de polder weer drooggemalen en het behoort nu tot de laagstgelegen delen van Amsterdam. Tot 1 januari 1921 was de Watergraafsmeer een zelfstandige gemeente met ongeveer tienduizend inwoners. De oostelijke percelen van deze kaart liggen in de 'Venzerpolder'. Tussen deze polder en 'Gemeente Diemen en Diemerdam' ligt een 'Molen-Watering'. Ook de vaart naar het westen van perceel 177, met het door Mondriaan geschilderde Weltevrede, heet 'Molen - Watering'. De 17^e eeuwse boerderij Weltevrede, bewoond door de familie Koekenbier, en gesloopt in 1925 lag waar nu de hoek Kloosterstraat/Rijksstraatweg is, de tweede boerderij na de brug.*

Een deel van de Molenkade met o.a. kolenhandel Schelling

Moeder Ruigrok voor de winkel van Zandstra

Thekla en Ria voor nummer 6

Dorpstimmertuin aan de Molenkade.

Caesar met opgeheven bezem staat uitnodigend bij de entree naar nummer 39 en 40.

Het is de aanduiding van een adres voor een lief en in Duivendrecht populair winkeltje.

Aan de muren markeren diverse bordjes in het Nederlands en het Frans de weg naar beneden, achter de dijk, waar de timmermanswerkplaats is met een ruime binnenplaats. De heilige Petrus waakt van bovenaf op de muur als poortwachter over het familiebezit. Eens sierde hij als hemelpoortwachter een kerk, die nu gesloopt is en waar de "jongens van Ruigrok" op tijd bij waren om hem te redden. Een gekleurde gevelsteen onderstreept in een vrolijk plaatje het beroep, dat hier uitgeoefend wordt. Aan de muur is een straatnaambordje "Catharina Platz" bevestigd, ter ere van de moeder van de familie.

Onmiskenbaar is dit het terrein van de familie Ruigrok van de Werve. Een klein gebouwencomplex omvat het reeds genoemde winkeltje en de timmermanswerkplaats, maar ook de gezellige onderkomens rond een terras en een parkeerplaats tegelijk. Het geheel ademt een mix van mystieke Rooms-Katholieke en oosterse sfeer, omlijst door de hartelijke gezelligheid van de bewoners. Altijd iets origineels is hier te doen of te vinden: een unieke plek binnen Duivendrecht.

Als vanzelf komen de geschiedenisverhalen ter sprake, die het meer dan waard zijn opgetekend te worden voor de Duivendrechtse historie. Wanneer we met dat doel om de tafel zitten, herleeft hun verleden, doordat hamer, beitel, duimstok en zaag met een roos in een fraaie compositie daartoe inspireren. Eigenlijk keren we telkens terug op drie onderwerpen: het gezin, grootvader en het Clarissenklooster.

Liesbeth, Thekla, Ad en Jos, met ondersteuning van An, vertellen smakelijk over vroeger. Voor hun begon het aan de Molenkade nummer 6. Naar de foto te oordelen een fraai pand in de stijl van de jaren twintig met de naam THEKLA boven de ingang. Huis en dochter dragen dezelfde naam.

Helaas zijn deze huizen, waarin kruidenier Zandstra een winkel had en van Eekeren zijn schildersbedrijf vestigde en onder andere de familie Klöpping woonde, afgebroken.

Hendrik Abbink, wegens verzetsactiviteiten en als represaille gefusilleerd in 1945, woonde boven de winkel van Zandstra.

Het was een prachtplek, die Molenkade. Al die bedrijvigheid op één rij met het laden en lossen in het haventje en de molen van Portengen als een garantie voor het drooghouden van de Venserpolder. De tegen de dijk gebouwde huizen en de hoger gelegen Weespertrekvaart (vroeger de Keulsevaart) completeren dat beeld van de Molenkade.

De familie Ruigrok van de Werve kwam van elders en nadat ze hier hun leven ingericht hadden, zijn ze nooit meer weggegaan. Om met moeder te beginnen: zij was één van die Duitse meisjes, die het vaderland ontvluchtte voor de armoede na de eerste wereldoorlog. Dat was in 1921, toen ze op 26 september 18 jaar oud was geworden. Catharina Maria Westendarp stamde uit Hagen in het Teutoburgerwald waar haar vader bij de hoogovens werkte. In die tijd was de Hollandse gulden veel waard en omdat ze met een Duitse familie naar Amsterdam kon reizen, leek het geen al te onbezonnen avontuur.

Ze werd dienstbode op de Keizersgracht bij een rijke familie met een confectiebedrijf. Snel leerde ze Nederlands door de krant te lezen en binnen twee weken deed ze al zelfstandig de boodschappen. Na een paar dienstjes bij andere families kwam ze volleerd bij een doktersfamilie terecht, waar ze zeer gewaardeerd werd. Zo zelfs, dat als er gasten voor het diner kwamen, zij bij het afruimen geld vond onder de borden.

Ondanks haar snelle inburgering was ze tussen een paar dienstjes door in Duitsland geweest, omdat de heimwee haar te pakken had. Terug in Amsterdam zette ze zich weer volledig in voor haar werk. Veel ontspanning had ze niet. Een feest en vooral een bruiloftsfeest was een hoogtepunt en zo ontmoette zij haar latere echtgenoot.

Verloving van Arnold en Catharina

Van links naar rechts opa en oma Ruigrok daarnaast oma Westendarp met kleindochter Christa

De naam Ruigrok werd geregistreerd in 1811, toen op bevel van keizer Napoleon ook in ons land als deel van Frankrijk de Burgerlijke Stand ingevoerd werd. Kennelijk was een nadere aanduiding nodig, want het "van de Werve" is de verwijzing naar de woonplaats van de familie op de werf. Van oudsher kennelijk bekend door hun (toen kostbare)ruwharige mantels, lag het andere deel van de familienaam voor de hand. Een Ruigrok van de Werve, zo gaat het verhaal in de familie, was ooit in dienst bij gravin Jacoba van Beieren(1417-1436).

Op 13 augustus 1898 werd Arnoldus Antonius Ruigrok van de Werve in Den Haag geboren. Hij ontwikkelde zich net als zijn vader en broer Adriaan tot timmerman. Arnold volgde lessen op de avondschool. Later, toen het gezin verhuisd was naar de Duivendrechtsekade begonnen "ik en Adriaan" zoals hij dat altijd zei hun eigen bedrijf op de Molenkade nummer 6. Arnold was kieskeurig in naar wie hij wilde luisteren of niet. Wenste hij iemand niet te spreken, dan keerde hij hem zijn rug toe en zette de zaagmachine aan. Een oorverdovende herrie. Hun vriend Jaap Spruijt was metselaar en gezamenlijk werkten ze bijvoorbeeld bij de garage van Niezen, "Ruimzicht". Als ondernemers en middenstanders steunden ze elkaar door klusjes te verdelen. Dat bleek toen de gebroeders Peeterse op de Molenkade begonnen met hun veelzijdig bedrijf in hout, triplex, board, eternit, ijzerwaren, dakleer en carbolineum. Met Ruigrok vormden zij een samenwerkingsverband onder de naam RuPee. Achter 't poortje naar beneden, links van nummer 6 was de ingang van de werkplaats. Op de foto ziet u daarnaast het houten huis van Geijsel, dat volgens de verhalen, rollend verplaatst werd van de Duivendrechtse- naar de Molenkade. Destijds een nouveauté.

Werk was er genoeg, al was het in de crisistijd(de jaren dertig) best moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen. Als er maar wat te verdienen viel. Broer Adriaan aanvaardde een opdracht om de beschoeiing van de Weespertrekvaart op gelijke hoogte te brengen. Hij bedacht, dat hij het beste de klus kon klaren vanuit een bootje met een gewone handzaag. Dat bleek niet mee te vallen.

Intussen veranderde het leven van Arnold. Van een bruiloft komt een bruiloft, al duurde het in dit geval wat lang. Diezelfde broer Adriaan had een Duitse vrouw, Louise, getrouwd, die uit een naburig dorp bij Hagen kwam. Zij kende Catharina wel en daarom werd ze op hun bruiloft uitgenodigd. Zo ontmoette Arnold haar. Ze werden verliefd, maar minstens 5 jaar lang was 't dan weer aan en dan weer uit. Ze waren respectievelijk 35 en 30 jaar oud toen ze eindelijk op 11 oktober 1933 elkaar het jawoord gaven. Samen betrokken ze de woning waar getrouwd aan haar wens, die ook de zijne werd, een tiental kinderen ter wereld kwam: 7 meisjes en 3 jongens. Christa als oudstgeborene in 1934 en Lenie de jongste in 1949. Zoveel vrouwvolk in huis ontlokte aan vader de opmerking: "Ik heb 8 vrouwen in huis" en daarom deden de mannen nooit huishoudelijk werk.

Toen Thekla 2 jaar was in 1939 werd wegens haar zwakke gezondheid de reis ondernomen naar het bosrijke geboortegebied van moeder. Een grote gebeurtenis, want ze zaten lang in de trein voor ze er waren. Christa en Liesbeth gingen ook mee naar opa en oma, die in de oorlog gestorven zijn. Oma Westendarp is een keer in Duivendrecht geweest, getuige de foto van haar met de ouders van vader Arnold.

Gewend als moeder was om aan te pakken werd een goed geleid huishouden opgezet, waarin ook dieren een plaats kregen. Ze wist van haar ouderlijk huis hoe lekker het vlees van de eigen fok was. Kippen, konijnen, kalkoenen, geiten en varkens werden door haar verzorgd tot ze voor de slacht bestemd werden. Dan kwam Terpstra uit de Begoniastraat om in het souterrain na de slacht uit te benen en te helpen met de aanmaak van karbonades, lever- en bloedworst. De hammen werden achter het kippenhok gerookt.

Moeder was erg gesteld op haar dieren en ging er liefdevol mee om. Op een keer, toen ze heel erg de griep had, moest dochter Thekla het varkentje voeren. Ondanks alle inspanning om het te lokken, kwam het dier niet naar haar toe. Het varkentje at niet. Moeder moest het bed uitkomen, vest aan en doek om haar hoofd en pas toen zij het varkentje riep, kwam het eten.

Bruidspaar Ruigrok van de Werve – Westendarp

Ook was op een keer de kalkoen ziek, net of hij stikte. Ze heeft het beest geaaid over zijn keel en zo verdween de kwaal. Als de tijd van de slacht onvermijdelijk daar was, had moeder een heel slechte dag.

Tijdens de oorlogsjaren was ze anti-Duits. Ze keurde beslist af waartoe sommigen van haar landgenoten in staat bleken. Ze gruwde er zelfs van. Heel kwaad werd ze, toen de Grüne Polizei zich aan de deur meldde. Iemand had verklikt, dat zij dieren hield in de houtloods achter de werkplaats. De varkens werden opgeëist. Dat nooit, hield moeder vol, maar toen ze voor de keus gesteld werd: of de varkens of haar echtgenoot, moest ze met pijn in haar hart de dieren laten gaan.

Tulpenbollen hebben ze haast nooit gegeten. Moeder bakte roggebrood, omdat het loon in ruil voor werken bij een boer graan was. Van suikerbieten maakte ze een soort brood met stroop en dan waren er ook pulpkoekjes.

Behalve al het werk wat dagelijks terugkwam, was er regelmatig gelegenheid om muziek te maken. Ze vormden bijna een echt orkest. De kinderen gingen naar de muziekschool en daar werd geoefend op blokfluit en piano. Vader, net als de meisjes, speelde accordeon.

Opa Ruigrok van de Werve . . .

Tot zijn dood woonde oude Jan Ruigrok van de Werve op de Duivendrechtsekade. De kinderen van Arnold en Catharina bewaren prachtige herinneringen aan opa.

Hij deed van alles om aan verdiensten te komen. Als timmerman leverde hij ook doodkisten in alle soorten en maten en indien gewenst kwam hij zelfs de dode afleggen, kisten om dan vervolgens per handkar verder vervoer te regelen. Hij nam een jongetje mee om hem voor een paar centen te helpen. Als hij moest afleggen, gingen de schuifdeuren dicht of de kamerdeur op slot. Dat was ontstaan uit een akelige ervaring. Een oude boer met een bochel paste niet in de kist, hoe opa het ook probeerde. Met behulp van de beitel, gevolgd door een hoorbare "knak" paste hij op zijn kant perfect in de kist. Nog zo'n ervaring leerde hem hoe te handelen, als hij in Amsterdam, 3 hoog moest zijn. Dan hield hij rekening met een lastige afdaling van kist en overledene op de vaak bochtige trap. Als de familie later wilde kijken, zou hun dierbare onderuitgezakt in de kist liggen. Daarom had opa van die grote meubelmakersspijkers bij zich. Die gingen door rug en kist en iedereen vond, dat hij of zij er mooi bij lag.

Oma overleed in 1938 en kort daarna werd opa invalide. Bloedvergiftiging aan zijn grote teen leidde tot amputatie, eerst onder en later boven de knie. Hij kreeg een houten been aangemeten: door de weeks één van iepenhout en 's zondags van eikenhout. De laatste werd in hoogglans lak gezet. Met een leren houder werd dat been bevestigd, maar het was zo stijf, vond hij. Hoogstpersoonlijk heeft hij er een scharnier aan gefabriceerd, zodat hij zijn been netjes kon buigen.

Als hij met paard en kar op pad ging, schroefde hij het been af en gooide hij het nonchalant in de bak achter zich. Hij riep in elke drukke verkeerssituatie enthousiast, dat hij invalide was en dus recht op voorrang had. Meestal stopte men voor hem, maar één keer ging het mis en werd hij ondersteboven gereden.

Na de dood van zijn vrouw nam hij een huishoudster. Verschillende dames passeerden in rap tempo de revu. Men vroeg zich af waarom zij maar zo kort bij hem bleven. Dat zat zo. Als onderdeel van het huishoudelijk werk werd het bed opmaken en vervolgens delen door opa als een logische volgorde gezien. Wilden ze niet mee naar bed, dan moesten ze onmiddellijk weg. Lange tijd kwam hierin geen verandering. Opeens was er een huishoudster, die bleef.

Communicant Trees met haar zusje Lenie

Jos in de werkplaats

Zij vond het hele ritueel van interieurverzorging tot en met bed prima en "Bep van opa" werd een begrip. Haar zoontje Fons deelde in de sympathie van opa voor kleine kinderen. Na zijn dood, mocht ze blijven wonen in het huis van opa en dat deed ze nog 10 jaar lang tot de onteigening en de sanering van dat deel van de Duivendrechtsekade een feit werd.

In zijn kelder had opa een draaibank en daarop maakte hij schaalpjes voor de verkoop. Als er ergens verkopeningen waren, ging hij erheen om oude spullen op te kopen voor de handel. Voor zijn kleinkinderen had hij een ponywagentje gemaakt en op zondag haalde hij hen op. Het leek een soort strijdswagen en de kinderen vonden het heerlijk om met opa mee te gaan. In de hoogzomer smolt soms het asfalt. Op een keer wilde het paardje, ondanks herhaalde aansporingen, niet lopen. Dat kon het arme dier ook niet, want, zo bleek: hij zat vastgeplakt aan dat kleverig plaveisel. Opa vloekte hartgrondig, wat de jongens absoluut verboden was te doen. Opa had ook zo'n karretje met op en neer gaande handbediening. Het was zo'n aftands ding, dat zoon Arnold zijn vader het advies gaf een andere aan te schaffen. "Dat dient mijn tijd wel uit", zei opa en dat was zo, want na zijn dood gingen de kleinzoons er de kluft(=schuine helling) mee af bij de Duivendrechtse brug en meteen was het vehikel kapot.

Het klooster . . .

Timmerman Ruigrok van de Werve kon rekenen op regelmatig werk in het Clarissenklooster in de Kloosterstraat. Talloze klusjes werden door hem en zijn zoons voor de nonnen verricht. Zoals bekend huisde er een strenge orde. Deze "bruiden van Christus" mochten alleen onder de strengste voorwaarden het klooster verlaten. Zij werden de slotzusters genoemd en verborgen achter tralies en omheiningen werd er langdurig gebeden voor de mensheid in nood. Hun orde schreef voor, dat ze moesten bedelen voor de armen en daarom gingen ze gekleed in donkergrijze gewaden met een speciale tas er op uit. Hiervan profiteerden onder andere zwervers en spiritusdrinkers, die voor wat oud brood en andere etensresten de weg naar het klooster vonden. Deze mensen bivakkeerden opzij van de kloostermuur en lieten daarbij hun sporen achter. In de Kloosterstraat weet men nog, dat je na hun vertrek niet in de buurt van de daar welig groeiende varens moest komen.

Het rook er niet fris.

Arnold en zonen hadden in eerste instantie met de buitenzusters te maken. Zuster Theodora was zelfs populair, omdat ze oog had voor de vooruitgang en moderner dacht als haar conservatieve medezusters. Met de andere buitenzusters, zuster Josephina en zuster Josepha hadden vader en zoons, te weten Jan, Ad en Jos eveneens te maken als er wat te repareren viel in het klooster.

Zuster Theodora had in haar eentje bedacht, dat een houten kruis op de schutting bij het gastenverblijf, Jerusalem genaamd, er nu maar eens af moest. Het was te ouderwets. Omdat de slotzusters tegen waren, regelde ze het zo met Arnold, dat de zusters druk bezig waren met bidden tijdens de klus. Hij klom op de schutting om het kruis af te zagen, maar viel per ongeluk voorover in het prikkeldraad. Dat veroorzaakte een hevig bloedbad en heftig gevloek galmde over het kloostercomplex. Vloeken luchtte op bij dit soort incidenten, want het overkwam ook Ad, toen bij een reparatie in de waskeuken een zware hamer op zijn voet dreunde. Nog erger in combinatie met het vloeken was, toen Arnold op de plank over de slotgracht zijn evenwicht verloor en in het water viel. Druipend kroop hij op de kant, trok de drijfnatte bovenkleding uit en was even in zijn jaeger ondergoed te bewonderen. Kennelijk waren ze over dat vloeken nooit boos geworden, want de timmerlieden hoorden er niets over. Eigenlijk genoten de nonnen er stiekem van om zoiets eens te horen en het was tevens een reden te meer om met bidden vergeving voor deze zonden te vragen.

Jos kan het weten door passen en meten

Ad klust op alle fronten

De slotzusters kenden daarom deze mannen best wel, al was het van achter de tralies en door spleetjes in gordijnen. Zij waren met nog wat andere werklui de enige mannen, die hun domein betraden en ze herkenden elkaar aan het stemgeluid. Manvolk was spannend en toen op een keer broer Jan het onschuldig pornografisch-achtige blaadje "De Lach" liet liggen, was het de volgende dag onvindbaar. Ze leefden zo preuts, dat de douchecellen gesloopt moesten worden. De zusters mochten zichzelf niet zien en gingen met kleren en al naar bed. In hun cellen stonden heel eenvoudig getimmerde bedjes en een klein houten krukje.

Om elke schijn van contact met mannen te vermijden, ging er een belletje rinkelen als ze door de gangen van het slot liepen. Moesten ze bijvoorbeeld naar het toilet, dan bewaakten twee nonnen secuur de deur van het toilet.

Soms gebeurde er iets opmerkelijks. Ad kreeg een HMW-brommer en ging trots naar het klooster om zijn aanwinst te showen. Zuster Theodora was verrukt. Hij mocht ermee naar 't slot. Hij belde aan en een klein deurtje ging open. Hij met z'n brommer knetterend, gehuld in uitlaatgassen door de anders zo serene tuin. Wie wilde als slotzuster, gesluierd en wel, mocht mee voor een ritje achterop. De animo was enorm, net als het gegiechel.

Tijdens het werk riep één van de buitenzusters hen wel eens om een kopje thee te komen drinken. Die thee smaakte steevast naar zeep, omdat de nonnen werkten voor de zeepfabriek "De Vergulde Hand". Ze pakten de zeepjes in en de beloning hiervoor ging in de armenkas.

Als 't op betalen aankwam, moesten de werklui wachten tot de pater Capucijners speciaal kwam. Hij regelde de uitbetaling van het loon en andere geldzaken voor de Clarissen.

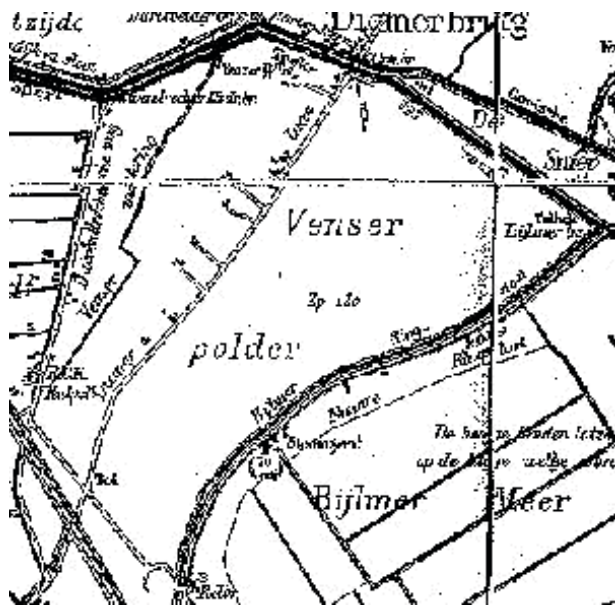
Eind jaren zestig begon de verhuizing naar Babberich. Het klooster werd zoals bekend gesloopt om plaats te maken voor de ringweg. Het was in die tijd, dat ook sluiers af mochten en tralies weggebroken werden. Voor één non kwam dat, triest genoeg, een half jaar te laat. Ze had eindelijk na vele jaren haar broer uit Indonesië mogen ontvangen, maar die twee konden alleen door de tralies elkaar zien en wurmend met hun vingertoppen elkaar een beetje aanraken.

Verschillende Duivendrechters hielden contact met de nonnen in Babberich. Zo ook de familie Ruigrok van de Werve. Twee zusters werden door hun uitgenodigd en met toestemming van de eerwaarde moeder overste kwamen ze naar de Molenkade. Ze arriveerden in vol ornaat, helemaal zwart, en in de auto ging het gezelschap naar Amsterdam. De auto kon hun niet hard genoeg rijden en plotseling opkomende menselijke luchtjes van de chauffeurs herkenden zij als een landelijke boerenlucht, die door de open raampjes naar binnen dreef tussen Duivendrecht en Amsterdam. Zij genoten van de Dam met het monument en al die mensen er om heen. Vooral Krasnapolsky was een topper, want er was zo'n keus aan lekkers, dat ze niet konden kiezen wat te eten.

Voor donker moesten ze weer terug zijn en Ad en Jos hielden zich stipt aan die afspraak.

In diezelfde tijd, dat het klooster afgebroken werd, gebeurde hetzelfde op meerdere plaatsen met huizen en boerderijen in Duivendrecht. Tot groot verdriet van vader Ruigrok van de Werve kwam huize Thekla ook aan de beurt. De onteigening en de ophanden zijnde sloop maakte hem gek. Met Ad reed hij op zaterdag en zondag overal heen, tot in de Beemster, op zoek naar een nieuwe locatie. Tenslotte kocht hij van de gebroeders Doting op nummer 39 de achtertuin. De verdere ontwikkelingen in bebouwing en werkzaamheden op deze plek maakte hij niet meer mee. Hij overleed in 1970; zijn vrouw in 1988.

Ter herinnering aan al die jaren timmerwerk staat als prachtige herinnering het Jozefbeeld uit de kapel van het Clarissenklooster nu midden in de kamer. Een monumentaal beeld. Jozef, voedster-vader(=pleegvader) van Jezus, is de patroonheilige van de timmerlieden, maar is hier afgebeeld met een lelie, een schrijfhaak en het evangelie.

VENSERPOLDER

De apotheek in Duivendrecht draagt de naam „venser apotheek” en dat is niet zomaar.

De Venserpolder was oorspronkelijk de naam van een polder die zich uitstrekte over een veel groter gebied dan de tegenwoordige woonwijk. Tot de polder behoorden ook Duivendrecht-Oost en Diemen-Zuid met het industriegebied Verrijn Stuart. Vanouds werd het omsloten door de (rijks-)straatweg van Duivendrecht naar Abcoude, de Weespertrekvaart en de ringsloot van de Bijlmermeer.

In de middeleeuwen stond het district, waarin de Venserpolder lag, bekend als Sodwech, Zoodweg of Zuwe. De landen van dit district waren wel tegen het water van de Amstel beschermd door zomerkaden, maar lagen toch gedurende een groot deel van het jaar blank. Pas met de vorming van een polderbestuur door ingelanden kon met kracht tegen het water worden opgetreden.

Op oude kaarten is nog goed te zien dat de Venserpolder in de 17e eeuw als het ware een eiland was tussen het Diemer - of Watergraafsmeer aan de noordzijde en het Bijlmermeer aan de zuidzijde. Pas als gevolg van de bemaling werd het mogelijk om de Venserpolder als weidegebied, als toeleveringsgebied dienstbaar te maken voor Amsterdam

Voor het gebruik van de polder is controle van de waterhuishouding een eerste vereiste. Om de Venserpolder tegen het steeds weer opdringende water te beschermen hadden enkele ingelanden toestemming gekregen voor de bedijking en bemaling van hun land. Dit gebeurde door middel van een octrooi, een officiële machtiging, van de Staten van Holland en West-Friesland, die hier in het gewest het hoogste gezag uitoefenden, en niet de stad Amsterdam. De molen die voor de bemaling van de polder zorgde was er een van het type windschepadmolen. Deze stond aan de noordzijde bij de Weespertrekvaart, aan de overzijde van de ringsloot om de Watergraafsmeer. De afmetingen van de molen zijn nog bekend: een vlucht van 25 meter en een scheprad van 6 meter middellijn, met schoepen van 0,50 meter breedte.

Ook nu staat het onderstuk van de molen nog op deze plaats in Diemen-Zuid aan de Venserkade 12. In Duivendrecht is de molen bekend onder de naam Molen van Portengen, de familienaam van een geslacht bestaande uit molenaars en gemaalbeheerders. Op het rietdek van de molen staan nog de jaartallen van de vernieuwing in 1704 en 1934. In 1917 werd in de romp van de molen een draaistroomelektromotor geplaatst.

De wieken en de kop werden in 1930 verwijderd.

ca 1907 foto coll.mw.Roest

vóór 1927

Molen van Portengen op de grens van Diemen en Duivendrecht

1905

1930

Aan den Heer J.Portengen
Ter gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum
als molenaar-machinist van den Diemerpolder.

Als een trouwe molenaar
Hebt gij Vijf-en-Twintig jaar,
De Diemerpolder wijd en zijd
Van 's waters overlast bevrijd

Reeds negen jaren van te voren
Deedt gij steeds naar behooren
Als assistent getrouw uw werk
Om 't water te houden binnen 't perk

Gij hebt het in dien tijd aanschouwd
Dat de molen werd herbouwd
Ook mochten uwe oogen zien
Het maken van een nieuw machien

Eens viel een zware spruit
Boven van den molen uit
Doch God zij dank, het zware stuk

En toen bij het maken der machien
Gij het water schepte in doodsgevaar,
was het uw eigen kind Catrien
Wier hand u was tot redding daar.

Maar kwaamt gij neder van het dak
geen mensch die daar zij hand uitstak
't was God, die u daar heeft behoed
Dank Hem daarvoor in uw gemoed

Zes jaar geleden kwam er rouw
Door het sterven van uw goede vrouw
Zoo stondt gij weer alleen in 't leven
Moge nooit Gods gunste u begeven.

Wij wenschen, dat als molenaar
ge leven moogt nog menig jaar:
Totdat gij eens van schuld verlost

Kwam neder zonder ongeluk

Geroepen wordt van uwe post

Het bestuur van den Diemerpolder.

Diemen, 1 October 1930

Lofdicht voor de molenaar uit de archieven van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht

De Venserpolder ligt tussen de hoogbouw van de Bijlmermeer en de oude woonkern Duivendrecht. Er zijn geen waarneembare overblijfselen meer uit het verleden toen dit gebied nog een polderlandschap was. Alle boerderijen en huizen die er stonden, wegen en bomen zijn allemaal verdwenen. In boeken, archieven en op kaarten én vooral uit de verhalen van de mensen die er gewoond hebben, kunnen we nog iets achterhalen van het leven dat boeren en arbeiders hier vroeger leidden.

In het gebied rond Amsterdam werden in de 17e eeuw vele drassige velden en andere waterrijke oorden voor veeveelt en bewoning geschikt gemaakt, onder andere voor de voedselvoorziening van de snelgroeïende stad Amsterdam, waar in 1670 al ca. 200.000 mensen woonden. Boter en kaas waren hoofdproducten van de weidestrecken in dit gebied.

Belangrijke toegangswegen van en naar de hoofdstad liepen over en langs het grondgebied van de Venserpolder. Trekschuiten maakten al heel vroeg gebruik van de Weespertrekvaart voor vervoer van en naar Amsterdam. De verharde weg van Duivendrecht naar Abcoude, op de route van Amsterdam naar Utrecht, werd voor rekening van de stad Amsterdam onderhouden. Voor deze werkzaamheden kreeg de stad in 1685 een octrooi van de Staten van Holland. Passanten moesten voor het gebruik van deze weg tol betalen. Het tarief was bijvoorbeeld 8 stuivers voor iedere persoon en ieder paard en wagen. De betaling moest plaatsvinden voor het openen van het tolhek bij de brug over de Diemer ringsloot. Wie weigerde te betalen werd aangehouden tot de tol betaald werd. Weerbarstige lieden hing een hoge geldboete boven het hoofd. De omwonenden werden van tolbetaling vrijgesteld. Verderop bij de ringsloot van de Bijlmer moest wederom tol betaald worden voor een volgend traject.

Van het zuidwesten naar het noordoosten doorkruiste de Ouderkerker-of Diemerlaan de Venserpolder; het was de verbinding van Diemen naar Ouderkerk. In de tweede helft van de 19e eeuw was het deel van de rijksstraatweg tot Diemen nog een onverharde weg. De uitgestrekte weilanden in de voormalige Venserpolder lagen aan weerszijden van de Ouderkerkerlaan. Een twintigtal verticaal lopende sloten stond haaks op deze onverharde laan. Een drietal sloten liep er evenwijdig mee.

Op het gebied van de tegenwoordige nieuwbouwwijk hebben niet veel mensen gewoond. Hun huizen lagen op terpachtige verhogingen dicht bij elkaar vlak bij de spoorlijn, in het verlengde van de Rijksstraatweg, op de kruising met de Ouderkerkerlaan. Zij waren voor werk en andere voorzieningen aangewezen op omliggende dorpen, zoals Duivendrecht, en op Amsterdam.

Het grondgebied van de tegenwoordige woonwijk Venserpolder, tussen 1982-1986 gebouwd naar een ontwerp van architect Carel Weeber, behoorde sinds de Franse tijd tot de gemeente Weesperkarspel. De rest van de polder viel deels onder de gemeenten Diemen en Ouder-Amstel. Deze situatie heeft zo voortbestaan tot de opheffing en opsplitsing van de gemeente Weesperkarspel per 1 augustus 1966. Zie blz.19. De Venserpolder lag helemaal aan de uiterste noordwestelijke zijde van de gemeente, dicht bij Amsterdam. Voor gemeentezaken moesten de polderbewoners naar het gemeentehuis van Weesperkarspel dat in Weesp stond, aan de Vecht.

Mevrouw Mul, de dochter van de voorlaatste burgemeester van Weesperkarspel, bezit veel uniek archiefmateriaal waar wij in dit nummer van ODS slechts voor een klein deel gebruikt van gemaakt hebben. Haar verhalen en de stapel stukken nodigen uit tot een boeiend vervolg.

Correcties

Helaas, men ontkomt er niet altijd aan. Ondanks alle ijver en het zo zorgvuldig mogelijk verwerken en bewerken door de redactieleden van de mondelinge en schriftelijke verstrekte informatie over gebeurtenissen uit het Duivendrechtse verleden is en blijft het toch mogelijk dat er af en toe foutjes om de hoek komen kijken. In mooie fotoalbums uit het archief van de jeugdraad, gebruikt bij ODS 2e jaargang nr.3 "Wie de jeugd heeft" staan nauwelijks data vermeld. Idaline Andriessen heeft ons enorm geholpen en alles wat zij en haar familie nog wisten aangevuld, gecorrigeerd én opgeschreven.

Idaline:

Allereerst wat betreft inhoud van het nummer: prima hoor! Het geeft aardig weer welk actief verenigingsleven Duivendrecht heeft gekend. Compleet is het niet maar dat is denk ik ook een onmogelijke opgave. (*Dit nummer "Wie de jeugd heeft" betref slechts de activiteiten voor de jeugdigen. Een deel van de activiteiten en het verenigingsleven in het oude Duivendrecht is beschreven in "Duivendrecht on stage" ODS 1^e jaargang nr.3. O.a. door mevrouw Riek Pos-Grimme Red.*)

Dan wat betreft mijn opmerkingen. Ik doe het maar paginagewijs.

Blz. 14 foto welpen: Rechts van Kees Bieshaar staan volgens ons respectievelijk Hans en Ton Beukeboom (van Hein). Onderste rij: het is niet Willy Verwel maar Wil(ly) van Wel. De naam van de gebukte persoon (tussen Theo Kolk en Ruud de Koning) ontbreekt maar ik zou ook niet weten wie het is. Ik doe nog welk pogingen in familie of kenniskring om e.e.a. te achterhalen.

Blz. 15: foto kabouters: Marion Heeman moet zijn Beekveld en Leonie Moes is Leantien Moes.

Blz. 29 foto Explorer: deze is genomen bij de viering van het 2e lustrum. De verjongde (nieuwe) groep speelde toen de Prinses zonder Hart. De oudere groep heeft ditzelfde stuk een paar jaar daarvoor gespeeld. Toen is een soortgelijke foto gemaakt. Wil te Beek speelde in beide stukken dezelfde rol maar heeft de namen van medespelers wat door elkaar gehaald. Het moet als volgt worden: Lidy Hermsen = Idaline Andriessen, Joke Beukeboom = Carla Beukeboom, Ina van de Vall (recent overleden) = Laura van der Vall, Marjan Kolk = Marja Kolk en tot slot Jos Griffioen = Kees Andriessen jr.

Blz.30: De foto van pastoor Bollinger is eveneens genomen bij de viering van het 2e lustrum. Na een heilige mis uit dankbaarheid was er toen voor alle spelers van de twee groepen, die er op dat moment waren, een gezamenlijk ontbijt. Je kunt de beschuitjes op tafel zien liggen. Bij die gelegenheid werd inderdaad de voorzittershamer overgedragen en kreeg de toneelvereniging (die volgens mij en anderen bij wie ik nagevraagd heb tot die tijd gewoon R.K. Jeugdtonelvereniging heette) de naam Explorer. Het diner (niet jaarlijks, maar ook t.g.v. het 2e lustrum) was alleen voor "de oudjes" en ik kan me niet meer herinneren of dat alles op een en dezelfde dag was of dat het diner na de opvoering van de Explorers plaats vond. Uit de volgorde in het fotoalbum waarover de redactie beschikte zou dat kunnen blijken. T.g.v. het 2e lustrum werden in 1 maand tijd twee voorstellingen gegeven; de jonkies speelde hun eerste stuk 'De prinses zonder hart' en de "oudjes" speelden het stuk (dat Warmerdam dus t.g.v. het 2e lustrum schreef) de Explorers, naar ideeën van de ontwikkelingen in de ruimtevaart in die tijd.

In de tekst wordt door de redactieleden gesproken over "De gekke klok van Kriekeltrak, Plompertje en Het Uurwerk" alsof het 3 verschillende stukken zijn. Het betreft echter een en hetzelfde stuk dat "De gekke klok van Kriekeltrak" heette en waarin Plompertje en het Uurwerk de beide hoofdrolspelers waren.

Ook met de avondvoorstellingen voor ouders, familie en vrienden zijn we pas eind '60/begin 70-er jaren begonnen. Er staan dus zeker geen onwaarheden in de tekst alleen de chronologische volgorde is niet altijd helemaal correct. Zoals ik al begreep gaat het er vooral om dat vooral de juiste namen bij de foto's worden vastgelegd, mocht ik er nog meer kunnen achterhalen dan laat ik het weten.

Mevrouw Mieke van Dijk meldde ons dat in nummer 2, 2^e jaargang, april 2005 op bladzijde 19 de namen van de heren Bodegraven en Slothouwer verwisseld zijn.

BRONNEN EN REDACTIEGEGEVENS

Archiefteksten en tekeningen	Mevrouw Vermeulen-Vogelsang
Archief	Familie Ruigrok van de Werve
Archief	Mevrouw Mul
Publicaties	Stichting Militair Erfgoed Groot –Amsterdam
www.heraldryshop.biz	Sierksma, 1982; Agterberg, 1995
Fort Abcoude: geschiedenis en natuur	J.Baalbergen
Ons Amsterdam, december 1989	Jan Blom
HKD jaargang 11, nummer 11, nr 2	Historische Kring Diemen
HKD jaargang 14, nummer 14, nr 1	Historische Kring Diemen
Kaart 1869 1575 en 1821	Atlas Kuyper Kaarten Website Dorpsraad Duivendrecht
Foto's	Beeldbank Gemeentearchief Amsterdam J.Stam, Jan Selier, René Ros, Chris Bergher, Cor Meulenbelt

Als abonnee op het blad Oud-Duivendrechtse Saecken betaalt u een minimale bijdrage van €1.50 per nummer. Bij de postabonnees komen de portokosten daar nog bij. Het geld dat u meer over kunt/wilt maken komt ten goede aan de Stichting Oud-Duivendrecht.

Het aantal abonnees stijgt nog steeds en de penningmeester ziet graag dat u de bijdrage overmaakt op

Postbank nr.7875172 t.n.v. de Stichting Oud-Duivendrecht
Mw. J.E. Pieneman - de Jonge, Kloosterstraat 22, 1115 BL Duivendrecht

Wilt u svp bij de mededelingen duidelijk vermelden **voor welk afzonderlijk nummer u betaalt**. Het is ook mogelijk om een bedrag en/of donatie te storten op de rekening van de Stichting Oud-Duivendrecht. U ontvangt er 3 of 4 nummers van ODS per jaar voor terug.

Voor de abonnees, die het gewend zijn om de bijdrage in de drukkosten en hun donatie in een envelopje in de brievenbus te doen bij de redactieleden en/of bij de penningmeester, geldt dat het nog steeds mogelijk blijft omdat te doen, als u wel **duidelijk vermeld voor welk nummer u betaalt**.

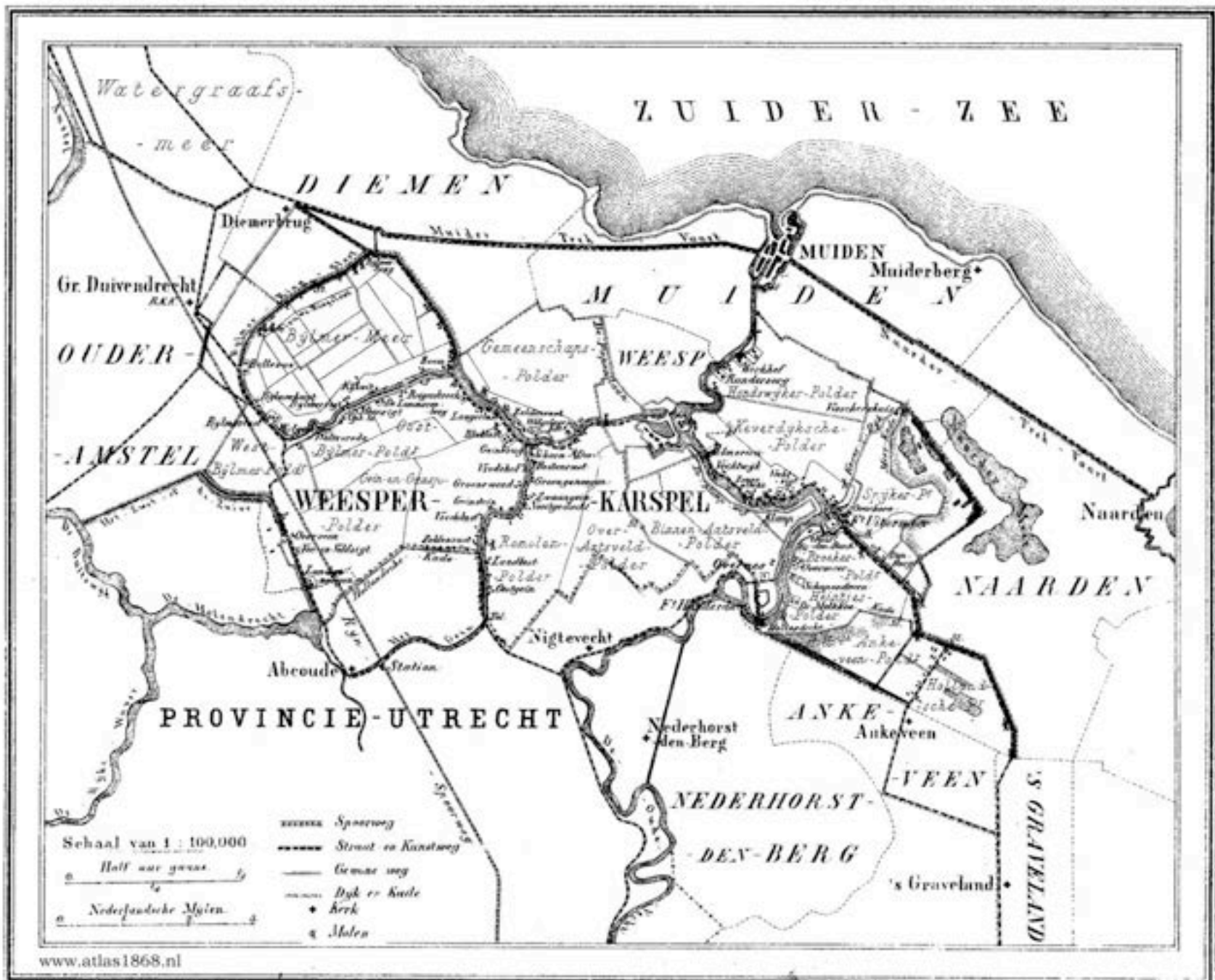
Voor de losse nummers die u ophaalt in de bibliotheek in Duivendrecht en Ouderkerk betaalt u direct aan de balie.

Redactie:

Jo Blom	't Ven 2	1115 HB	T 020 6909023	M 06 22521536
Ans Quirijnen	Waddenland 41	1115 XD	T 020 6992574	E quico@planet.nl

Open
Monumentendag

*Het thema van 2005 was: "Religieus Erfgoed".
De beide kerken in Duivendrecht waren geopend.
Veel mensen uit Duivendrecht en van buiten hebben
de kerken bezichtigd. Dit was mogelijk door de enthousiaste
medewerking van Wil Bart, Meini Blom, Phily Hinfelaar, Netty
Pieneman, diaken Theo van Stiphout, Bertus Wierdsma en
Gerrit Wisse. In de St. Urbanuskerk zongen koorleden onder
orgelbegeleiding religieuze liederen.*

www.atlas1868.nl

linksaf *bordje 7*

Het veenweidegebied in de bizarre combinatie met het ultramoderne station.

Als u verder doorloopt, terug op de Rijksstraatweg komt u bij het 'Kleine Kerkje', met als eerste dominee L.R.Aalbers. Met daarachter de oude Christelijke School, aanvankelijk onder leiding van meester Elfrink..

rechts *bordje 8 en 9*

Het grote mooie huis naast het kerkje werd vroeger bewoond door het Hoofd der Christelijke School, de bekende en geliefde meester Grimme.

Aan de overkant in het gangetje bij het rode flatgebouw en het PEN - huisje staan nog de 2 gevangeniscelletjes, waarin dronkelappen en onverlaten opgesloten konden worden.

Let op de haan en de hond

Wie het wandelen niet moe is, komt alsmaar rechtdoor lopend bij

links *bordje 10*

Café Brugzicht herinnert aan de oude tijden. Omdat na het passeren van een soms gevaarlijke waterovergang of gammele brug, een borreltje gedronken werd op de goede oversteek. Hier zou ooit iemand héél veel **duiven** gehouden hebben. De brug was een belangrijke verbinding met Amsterdam en in 1787, toen de Pruisen in deze streken op oorlogspad waren, hield een groep soldaten onder bevel van de beroemde Hattemse generaal Daendels hier stand: **Dapper Duivendrecht**.

De batterij, een geschutseenheid, stond bij de brug opgesteld. Ook in de Tweede Wereldoorlog was de brug een schakel in de controleposten rond Amsterdam. Menigeen kreeg hier moeilijkheden met de Duitse bezetter of moest zijn moeizaam bijeenvergaard voedsel afstaan.

Eerst nu linksaf de Kloosterstraat in aan het eind *bordje 11* bij het beeld dat

herinnert aan het Clarissenklooster. Het is de heilige aartsengel Michaël, die waakte boven de poort over de congregatie en het dorp. De moeder-overste hechte veel waarde aan zijn bescherming. Het beeld werd na de oorlog ter dankbare herinnering geplaatst, omdat de gebeden verhoord waren: klooster en dorp bleven gespaard voor het allerergste. De nonnen kwamen zelden buiten; alleen met de verkiezingen, in een geblindeerde auto, zwaar gesluierd en onder begeleiding.

Terug naar Brugzicht, de Rijksstraatweg oversteken en onder de brug rechts, rechtdoor (weer onder de brug door)langs de Weespertrekvaart. De weg oversteken en de trap af naar de Molenkade.

Hier was ooit het haventje met bijkomende drukte van laden en lossen. 's Zomers leek het er op een écht zwembad, waarbij de dukdalven fungeerden als springplanken.

bordjes 12 en 13.

Hier stonden vroeger veel molens om de polders droog te houden. Eén uit 1704 staat er nog aan het einde van de Molenkade. Wieken en kap zijn er af. Teruglopend in de verte langs de Duivendrechtse kade is Cinetone (ooit het Nederlandse Hollywood) en nog verder weg torenen heel hoog de wolkenkrabbers aan de Omval, tot 1923 gebied van Ouder-Amstel. **Eindpunt.**

Historische dorpskilometers met informatiebordjes

Wandelroute

=====feestelijk geopend
op 10 september 2005

kort op 't bordje wat langer 't loopje

Startpunt het station(1993), uitgang Rijksstraatweg volgen. Vanaf dit hoge punt een fraai uitzicht over wat eens de lintbebouwing Duivendrecht was. De oude naam: "**due vene trajectum**" verklaart hoe in de Middeleeuwen hier een overtrekplaats van 2 riviertjes lag in dit moerassig gebied. "Vene " staat voor verkeersaderen, waaruit zich een drukke route Amsterdam - Utrecht ontwikkelde. Sinds 1843 bestaat de "ijzeren weg", hetzelfde traject per spoor.

links *bordje 1 en 2*

Pastorie en de Sint Urbanuskerk.

De naam Sint Urbanus is verbonden met meerdere kerken in het Amstelland. Urbanus I was van 222-230 bisschop van Rome (later zeggen we paus): beschermde de adel en bevorderde de wijnbouw (voor de eucharistieviering). De Heren van Aemstel kozen hem als hun heilige, omdat ze zelf niet van adel waren

(dienstmannen van de Utrechtse bisschop) en op
kruistocht gingen, aangemoedigd door paus
Urbanus II (1096).

Het oudste kapelletje mét torentje stond op de plek van de pastorie.

In 1843 werd onder supervisie van Rijkswaterstaat aldaar een kerk gebouwd. Delen van de oude muren zijn bewaard gebleven, te zien bij de ronde ramen in de rechter zijmuur van de pastorie, aan de kant van de kerk.

Met het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 kon de parochie vrijelijk besluiten een kerk te bouwen. In 1879 werd deze kerk geconsacreerd. Architect Asseler bouwde in de eclectische stijl met nadruk op het neo-romaanse element. De gevel van de pastorie is net zo oud als de kerk en toen is ook de verbinding tussen pastorie en kerk ontstaan. Sinds 1461 eucharistieviering alhier. In de tijd na de reformatie (± 1580), toen Rooms – Katholiken niet openlijk hun geloof konden belijden en vele schuilkerken ontstonden, werd er in dorpen rond Amsterdam, zoals Duivendrecht druk gekerkt, gedoopt en getrouwd. Hier werd niet begraven wegens de drassige grond. De pastoors hebben hun uiterste best gedaan om spoorwegen en station op afstand van kerk en pastorie te houden.

De kerk was omringd door boerderijen, die verpacht werden: kerkboerderijen, ooit door nalatenschap of als geschenk in eigendom van de kerk gekomen.

Om het onderhoud en nieuwbouw voor de kerk te betalen werden boerderijen verkocht. Nog later werden veel boerderijen, meestal 18^e eeuwse, afgebroken ten behoeve van woningbouw en bedrijfsterreinen.

links bordje 3 en 4

Als u met uw gezicht richting boerderijen staat, ziet u links de Anthoniushoeve uit 1889 en rechts de Sophia's hoeve (thans Winters Hoven) uit 1883, twee gespiegelde boerderijen, d.w.z. de hoeves zijn elkaars spiegelbeeld. Het ensemble is in 2003, het jaar van de boerderij, tot rijksmonument verklaard. Let op de kaaskelder-ramen van de linkse van de twee. Dat is de "rijkste" boerderij van een rooms-katholieke familie. Het roosvenster in die boerderij aan de kant van de kerk, is een modesnufje uit die tijd; de "eenvoudige" hoeve rechts had destijds een protestantse eigenaar, en is kort geleden grondig gerestaureerd. Kijkt u naar het weidegebied achter de boerderijen, zich uitstrekkend tot aan de spoordijk. Zo zag het er uit in de oude tijd, toen eerst Rembrandt, later Jacob Olie en Mondriaan hier hun inspiratie vonden voor hun kunstwerken.

Op nummer 222 begint een rijtje huizen uit ± 1900. In dit huis was ooit een groentewinkeltje gevestigd met de eerste schrapmachine. In deze oude huizen woonden grote families met soms een klein winkeltje of werkplaatsje annex.

rechts Tegenover de kerk stond de St Joannesschool, geleid door nonnen met als Hoofd der School zuster Clara.

rechts bordje 5

Eetcafé Lotgenoten; al in de 18e eeuw een bekend etablissement. In een doorreisgebied als Duivendrecht wemelde het vroeger van cafeetjes, uitspanningen, wagenmakers, een smid, een kattenkroeg(melksalon), etcetera. Wie een sterk watertje wilde drinken kon terecht bij de "flessiaen", meestal iemand in een woonhuis met vergunning dorstige reizigers te laven langs de lange toen nog zo genoemde Duivendrechtse Laan (met slootjes aan weerskanten). Sinds 1923 heet het hier Rijksstraatweg.

links bordje 6

Boerderij Mijn Genoegen met de monumentale oprijlaan, bouwjaar rond 1800, de schaapjes in de wei; vroeger veel koeien vanwege de melkvoorziening van Amsterdam. De boerderijen hebben hier alledrie een groot winterhuis en een zomerhuis. Traditie was: met de lente het winterhuis schoon en wonen in het kleinere zomerhuis. Men was toch lange dagen buiten.

rechts forensenhuisen, gebouwd eind jaren twintig in de vorige eeuw; steeds meer import vestigde zich in Duivendrecht. We passeren de spoorwegovergang van het oude goederenspoor, nu een busbaan met rechts de sportvelden. U ziet meteen de ' uitleg ' van de vroegere lintbebouwing tot aan Diemen.